

VILNIAUS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO ADMINISTRAVIMO FAKULTETAS
EKONOMINĖS POLITIKOS KATEDRA

Greta ASTRAUSKIENĖ
Verslo ekonomikos programa

MAGISTRO DARBAS

TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ PRITRAUKIMO Į LIETUVOS REGIONUS
VEIKSNIAI

FACTORS OF ATTRACTING FOREIGN DIRECT INVESTMENT TO
LITHUANIAN REGIONS

Leidžiama ginti _____
(parašas)

Katedros vedėja doc. dr. G. Dzemydaitė

Magistrantas _____
(parašas)

Darbo vadovas _____
(parašas)

doc. dr. G. Dzemydaitė

Darbo įteikimo data: _____

Registracijos Nr. _____

Vilnius, 2019

TURINYS

ĮVADAS	3
1. TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ PRITRAUKIMO Į ŠALIES REGIONUS	
TEORINIAI ASPEKTAI.....	5
1.1. Tiesioginių užsienio investicijų samprata ir klasifikacija.....	5
1.2. Teigiama ir neigiama tiesioginių užsienio investicijų įtaka ekonomikai	8
1.3. Veiksniai, skatinantys tiesioginių užsienio investicijų srautus į šalį	11
1.4. Veiksniai, lemiantys tiesiogines užsienio investicijas Lietuvos regionuose	20
2. TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ PRITRAUKIMO Į LIETUVOS REGIONUS	
TYRIMO METODOLOGIJA	23
2.1. Tyrimo tikslas ir uždaviniai, tyrime naudojamų kintamųjų pasirinkimas	23
2.2. Tyrimo metodai	25
3. TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ PRITRAUKIMO Į LIETUVOS REGIONUS	
TYRIMO REZULTATAI.....	27
3.1. Tiesioginių užsienio investicijų tendencijų analizė.....	27
3.2. Veiksnių, lemiančių tiesiogines užsienio investicijas Lietuvos regionuose koreliacinė ir regresinė analizė	37
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	50
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	52

IVADAS

Temos aktualumas. Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo veiksniai yra svarbūs ir plačiai aptarinėjami mokslininkų atliekamuose teoriniuose ir empiriniuose tyrimuose visame pasaulyje. Tyrimų rezultatai atskleidžia, kad tiesioginės užsienio investicijos skatina ekonomikos augimą, žmogiškųjų išteklių perdavimą. Jau 2010 metais besivystančiose šalyse daugiau nei 50 procentų įplaukų sudarė iš tiesioginių užsienio investicijų (OECD, 2019). Nors 2018 metais dėl JAV mokesčių reformos pasauliniai tiesioginių užsienio investicijų srautai sumažėjo 27 procentais, palyginti su 2017 metais, visgi jie sudarė 1097 milijardų JAV dolerių (UNCTAD, 2019). Tokie dideli tiesioginių užsienio investicijų srautai skatina tirti, kokie veiksniai skatina tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą, nes kiekviena šalis siekia atrodyti patraukliai užsienio investuotojams ir taip pagerinti savo ekonominę situaciją. Yra atlikta nemažai empirinių tyrimų, kuriais mokslininkai siekė nustatyti, kokie veiksniai lemia tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą į šalis ir jų regionus. Mokestinės lengvatos, darbo jėgos kaštai, stabili politinė ir teisinė aplinka, kvalifikuotos darbo jėgos prieinamumas, gerai išvystyta infrastruktūra, ekonominis išsivystymas tikėtinai yra veiksniai, lemiantys tiesiogines užsienio investicijas (Le Hoang Ba Huyen, 2015; Amendolagine et al., 2019; Griebeler et al., 2017).

Tiesioginės užsienio investicijos yra ir vienas iš Lietuvos valstybės prioritetų. 2018 metais Lietuva pritraukė 5582 užsienio investuotojų, šiek tiek mažiau nei 2017 metais (Lietuvos statistikos departamentas, 2019). Tai reiškia, kad Lietuvos investicine aplinka domisi užsienio investuotojai. Lietuvos ekonomikos ir inovacijų ministerija 2013 metais parengė 2014-2020 metų programą dėl investicijų skatinimo ir pramonės plėtros. Šios programos tikslas minėtuoju laikotarpiu yra didinti tiesiogines investicijas į gamybos ir paslaugų sektorius, kartu pritraukiant ir užsienio investuotojus. Taip pat programoje atsižvelgiama ir į regionus, nurodoma regionams, turintiems tam tikrą specializaciją ir ypatumus stiprinti turimas kompetencijas ir skelbti apie jas tarptautiniu mastu ir pirmenybę teikiant paramą skirti regionams, kurie turi daugiausia galimybių pritraukti investicijų į pramonę ir paslaugas. Tiesioginės užsienio investicijos ir jas lemiantys veiksniai yra dažnas ir Lietuvos mokslininkų tyrimų objektas (Melėnaitė ir Remeikienė, 2016; Gasparienė, 2015; Pekarsienė ir Susnienė, 2015; Zigmantavičiūtė ir Miečinskienė, 2015).

Temos iširtumas ir mokslinė problema. Nepaisant to, kad yra didelis kiekis mokslinės literatūros, kuria siekiama empiriškai nustatyti, kokie yra veiksniai, sąlygojantys tiesioginių užsienio pritraukimą, tačiau nėra pakankamai iširta, kokie veiksniai lemia tiesioginių užsienio investicijų pasiskirstymą Lietuvoje regioniniu lygmeniu. Vis dar svarbūs

klausimai, į kuriuos reikia atsakyti: ar tikrai tik makroekonominiai veiksniai lemia tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą; kokie veiksniai skatina tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą į atskirus Lietuvos regionus; ar tokie patys veiksniai lemia tiesiogines užsienio investicijas atskiruose šalies regionuose? Šiame darbe yra įvertinti veiksniai, sąlygojantys tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą ir pasiskirstymą Lietuvos regionuose.

Darbo objektas : tiesioginės užsienio investicijos Lietuvos regionuose.

Darbo tikslas: įvertinti veiksnius, lemiančius tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą į Lietuvos regionus.

Darbo uždaviniai:

1. Pagal atliktus mokslinius tyrimus, išnagrinėti tiesioginių užsienio investicijų sampratą, teigiamą ir neigiamą užsienio investicijų įtaką šalies ekonomikai.
2. Sudaryti tyrimo metodologiją, skirtą tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo į Lietuvos regionus tyrimui.
3. Pateikti tiesioginių užsienio investicijų dinamiką Lietuvoje pagal administracines teritorijas.
4. Įvertinti tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą sąlygojančių veiksnių reikšmę tiesioginių užsienio investicijų pasiskirstymui Lietuvos regionuose.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė ir pagrindinių idėjų sintezė, duomenų sisteminimas, apibendrinimas, dinaminė analizė, duomenų grupavimas ir apdorojimas, koreliacinė analizė, regresinė analizė, grafinis duomenų vaizdavimas.

Darbo struktūra. Darbas yra sudarytas iš **trijų dalių**.

Pirmojoje darbo dalyje, remiantis mokslininkų darbais, yra pateikta tiesioginių užsienio investicijų samprata, įvertinti tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo teoriniai aspektai. Taip pat nustatyti pagrindiniai veiksniai, sąlygojantys tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą.

Antroje darbo dalyje yra pateiktas tyrimo tikslas, uždaviniai, tyrimo hipotezė, aprašyti pasirinkti tyrimo kintamieji, aprašyti metodai, kuriuos taikant atliktas tyrimas, skirtas įvertinti tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą sąlygojančių veiksnių reikšmę tiesioginių užsienio investicijų pasiskirstymui Lietuvos regionuose.

Trečioji darbo dalis yra skirta įvertinti veiksnius, darančius įtaką tiesioginių užsienio investicijų pasiskirstymui Lietuvos regionuose ir išnagrinėti atlikto tyrimo rezultatus.

1. TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ PRITRAUKIMO Į ŠALIES REGIONUS TEORINIAI ASPEKTAI

Pastaruoju metu vis didesnis dėmesys yra skiriamas laisvam kapitalo ir paslaugų judėjimui, naujiems technologiniams inovaciniams sprendimams, šalių bei regionų konkurencingumo didinimui. Ekonominio augimo skatinimui viena iš prioritetinių priemonių nurodomos tiesioginės užsienio investicijos. Ne veltui per pastaruosius 20-25 metus tiesioginės užsienio investicijos tapo vienas svarbiausių veiksnių, paskatinusių ekonomikos augimą buvusiose rytų Europos komunistinėse valstybėse (Alecsandru ir Raluca, 2015). Siekiant pritraukti tiesiogines užsienio investicijas, šalis ir jos regionai siekia atrodyti patraukliai užsienio investuotojams, gerinti investicinį klimatą. Dažniausiai yra vertinami veiksniai, kurie lemia tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą į atskiras šalis. Skirtingose šalyse, kaip ir skirtinguose jos regionuose skirtingi veiksniai lemia tiesiogines užsienio investicijas. Įvertinant tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą į regionus, reikalinga identifikuoti skirtumus tarp regionų. Šiame darbo skyriuje išnagrinėti tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo į šalį ir jos regionus teoriniai aspektai.

1.1. Tiesioginių užsienio investicijų samprata ir klasifikacija

Tiesioginių užsienio investicijų sąvoką sudėtinga apibrėžti vienareikšmiškai. Tiesioginės užsienio investicijos bei jų pritraukimas mokslininkų, tarptautinių organizacijų tarpe yra gan diskutuotinas klausimas, taigi nėra priimto vieno visuotinai pripažįstamo tiesioginių užsienio investicijų apibrėžimo (Danilevičienė ir Lukšytė, 2017). Vis dėl to, skirtingi autoriai tiesiogines užsienio investicijas apibrėžia panašiai.

„Tiesioginės užsienio investicijos – investicija, kurios pagrindu susiformuoja ilgalaikiai finansiniai ekonominiai santykiai ir interesai tarp tiesioginio užsienio investuotojo ir tiesioginio investavimo įmonės“ (Lietuvos statistikos departamentas). Tarptautinis valiutos fondas teigia, kad tiesioginės užsienio investicijos yra veiksnys, skatinantis ekonomikos integraciją, darbo vietų kūrimą. Jos yra svarbios didinant produktyvumą kapitalo, įgūdžių ir technologijų perdavime. Dėl šios priežasties dauguma šalių kuria politines sistemas, skirtas tiesioginių užsienio investicijų pritraukimui (International Monetary Fund, 2019). Ekonomikos bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos rekomendacijose tiesioginės užsienio investicijos apibrėžiamos taip pat kaip pagrindinis tarptautinės ekonominės integracijos variklis. Tinkamai vykdant tiesioginių užsienio investicijų politiką, jos suteikia finansinį stabilumą, skatina ekonominę plėtrą ir prisideda prie visuomenės gerovės, kuria ilgalaikius

ryšius tarp skirtingų ekonomikų, yra papildomo finansavimo šaltinis. Ekonomikos bendradarbiavimo ir plėtros organizacija skelbia, kad tiesioginės užsienio investicijos taip pat yra ir investuotojo balsavimo teisės arba 10 ir daugiau procentų paprastųjų akcijų (OECD,2008). Verslo žodyne tiesioginės užsienio investicijos apibrėžiamos kaip žmonių iš kitų šalių, ar organizacijų iš kitų šalių pinigai, kurie yra investuojami į įmones, nuosavybę ar kitą turtą (Cambridge Dictionary).

Dažnai tiesioginės užsienio investicijos suprantamos kaip ilgalaikio bendradarbiavimo santykių kūrimas tarp šalių. Pekarskienės ir Laskienės (2012) teigimu užsienio investicijos yra iš vienos šalies į kitą šalį tiesioginių užsienio investicijų forma perkėlimas pinigų, taip sukuriant ilgalaikius bendradarbiavimo santykius tarp tiesioginio užsienio investuotojo šalies ir investicijas priimančios šalies. Panašiai apibūdina Danilevičienė ir Lukšytė (2017) tiesiogines užsienio investicijas apibūdindamos kaip kuriamą ilgalaikį interesą ir tikslą užmegzti naujus ryšius, su galimybe gauti tam tikrą ekonominį, kultūrinį, socialinį, technologinį ar kitokį rezultatą, kuris padeda asmeniniams bei visuomeniniams tikslams. J. Demantjeva (2011), nagrinėjusi tiesiogines užsienio investicijas žinių visuomenės kūrimosi procese, sutinka, kad tiesioginės užsienio investicijos yra svarbus veiksnys besivystančioms ekonomikoms ir yra vienas pagrindinių ūkio integracijos į pasaulinę rinką rodiklių. Pagrindinis pasireiškiantis teigiamas tiesioginių užsienio investicijų efektas – žinių ir technologijų skleidimas, kuris skatina kurtis žiniomis grįstą ekonomiką (Demantjeva, 2011).

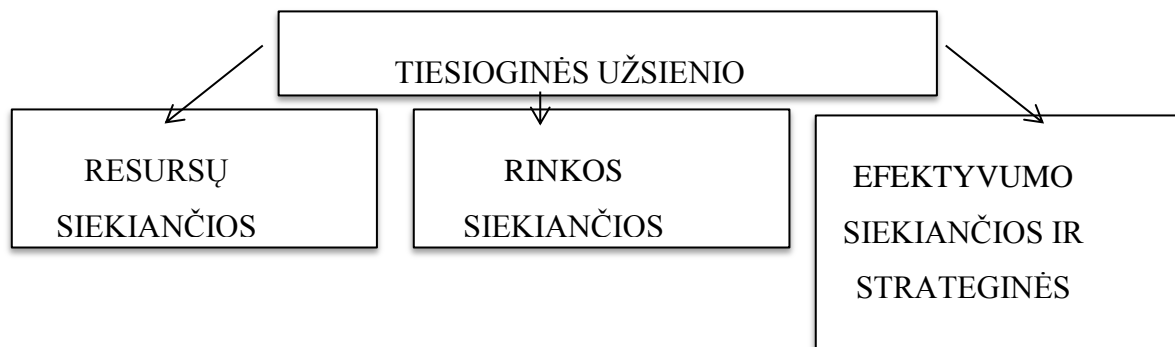
Kyla klausimas, kodėl įmonės nusprendžia tarpti tarptautinėmis ir investuoti į kitas šalis. Dažnai investuotojai turi skirtingus tikslus. Arba siekiama įgyti dominuojančią poziciją rinkoje, arba yra priverstos, nes nori išsilaikyti rinkoje. Gali būti, kad tarptautinės įmonės siekia produktų įvairovės, inovacijų, konkurencinio pranašumo, palankios valiutos, palengvinančios tiesiogines užsienio investicijas ir liberalios rinkos. Iloie (2015), besiremianti Rumunijos statistikos departamento duomenimis išskiria keturias tiesioginio investavimo užsienyje rūšis:

- „Greenfield“ investicijos – naujų įmonių įsteigimas;
- Susijungimai ir įsigijimai: užsienio investuotojų vykdomi visiškai ar daliniai įmonių perėmimai;
- Verslo plėtros tiesioginės užsienio investicijos: didėjantys akcijų paketai įmonėse;
- Įmonių restruktūrizavimas.

Pagal Dunning ir Lundan (2008) galima išskirti tiesiogines užsienio investicijas pagal investuotojų siekiamus tikslus:

- resursų siekiančios investicijos

- rinkos siekiančios investicijos
- efektyvumo siekiančios ir strateginės tiesioginės užsienio investicijos

1 pav. Tiesioginių užsienio investicijų rūšys

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Dunning ir Lundan, 2008

Resursų siekiančios tiesioginės užsienio investicijos dažniausiai yra vykdomos besivystančiose valstybėse dėl pigesnės darbo jėgos, žemesnių aplinkosauginių reikalavimų. Šio tipo investicijas vykdančios įmonės gauna aukštesnės kokybės resursus už palyginti žemą kainą. Tokiu būdu siekiama įgyti didesnę konkurencingumą ir gauti didesnę pelną. Dažnai resursų siekiančios investicijos apima pirminių žaliavų, tokių kaip iškastinis kuras, įvairūs metalai, žemės ūkio produkcija, gamybą. Taip pat resursų siekiančios investicijos gali apimti ir paslaugų sektorių, kuomet investuojama į turizmą, medicinos paslaugų teikimą, statybas ir taip užsitikrinama pigesnė darbo jėga (Dunning ir Lundan 2008).

Rinkos siekiančios tiesioginės užsienio investicijos dažnu atveju vykdomos dėl turimos rinkos apsaugojimo ir išlaikymo. Taip pat tokiu atveju, kuomet turima rinka yra užpildyta ir norima plėstis į naujas rinkas. Tokio investavimo pavyzdys gali būti kuomet investuotojas seka paskui savo pagrindinį tiekėją ar klientą, nes šie perkelia savo veiklas į kitą šalį. Tuomet ir investuotojas, nenorėdamas prarasti ryšių, perkelia savo veiklą ten, kur persikėlė klientas ar tiekėjas. Taip pat dažnai šalių vyriausybės įtakoja tokius investuotojų sprendimus. Pavyzdžiui, įmonės, paskatintos tam tikrų mokesčių lengvatų, investuoja į kitas šalis. Priešingu atveju, siekdamas išvengti tam tikrų maitų savo šalyje, investuoja į tokias šalis, kur tokių maitų nėra.

Efektyvumo siekiančias ir strategines tiesiogines užsienio investicijas dažniausiai vykdo didelės tarptautinės įmonės. Pagrindinis šių įmonių tikslas suvaldyti ir integruoti savo turimas veiklas, filialus bei resursus taip, kad būtų gauta maksimali nauda. Tokio investavimo pagrindinis aspektas yra tas, kad įmonės efektyvina savo veiklas išnaudodamos skirtumus, esančius tarp valstybių, tokius kaip mokesčių sistemos, su paklausa susijusieji skirtumai,

valstybių institucinės sąrangos. Strateginėmis investicijomis įmonės siekia įgyti pranašumą įsigyjant tokį turtą, kuris ilgalaikėje perspektyvoje padeda pasiekti savo tikslus (Dunning ir Lundan, 2008). Panašiai teigia Laffineur ir Gazaniol (2019), nurodydami, kad įmonės investuoja į užsienio šalis, siekdamas apsaugoti savo turimą specifinę patirtį, vadybos žinias ir turimas technologijas.

Nors dauguma minėtų autorių tiesiogines užsienio investicijas apibrėžia labai teigiamai, pabrėždamos tiesioginių užsienio investicijų naudą tiek šaliai šeimininkei, tiek investicijas priimančiai šaliai ir jos regionams, vis dėl to vyrauja ir skirtinga nuomonė šiuo klausimu. Likitwongkajon ir Withessonthi (2020) teigia, kad įmonės vertę ir rezultatus tiesioginės užsienio investicijos nebūtinai veikia teigiamai. Naudojant Japonijos biržoje kotiruojamų įmonių imtį nuo 1990 iki 2016 metų, mokslininkai pastebėjo, kad užsienio investicijos yra neigiamai susijusios su įmonės verte tiek trumpuoju, tiek ilguoju laikotarpiu (Likitwongkajon ir Withessonthi, 2020). Tiesioginių užsienio investicijų privalumai ir trūkumai yra aptarti ir tolesniame darbo skyrelyje.

Apibendrinant, nors ir nėra vieno visuotinai pripažintino tiesioginių užsienio investicijų apibrėžimo, visgi skirtingi autoriai ir tarptautinės organizacijos tiesiogines užsienio investicijas apibūdina panašiai. Visuose mokslininkų apibrėžimuose pabrėžiama, kad tiesioginės užsienio investicijos yra susijusios su ilgalaikiu interesu, skatinančiu tarptautinę ekonomikos integraciją. Tai žmonių ir organizacijų iš vienos šalies į kitą šalį investuojami pinigai į įmones, nuosavybę ar kitą turtą. Tokiu būdu kuriamas ilgalaikis bendradarbiavimas tarp investuojančios šalies ir investicijas priimančios šalies.

1.2. Teigiama ir neigiama tiesioginių užsienio investicijų įtaka ekonomikai

Moksliniai tyrimai dažnai daug dėmesio skiria tiesioginių užsienio investicijų teigiamai teigiamai naudai, skatinčiai šalies ekonomikos augimą ir plėtrą. Su investicijoms iš užsienio kartu ateina ir naujos technologijos, atsiveria platesnės užsienio rinkos, šalis tampa žinomesnė pasaulyje (Danilevičienė ir Lukšytė, 2017). Vis dėl to, vyrauja ir priešinga nuomonė, kad su atnešama teigiama nauda šalies ekonomikai, kartu tiesioginės užsienio investicijos gali neigiamai paveikti vietinius šalies verslo atstovus. Šiame darbo skyrelyje aptariame teigiami ir neigiami tiesioginių užsienio investicijų bruožai.

Pokomunistinėse šalyse tiesioginių užsienio investicijų poveikio tema buvo labiausiai aptarinėjama atgavus nepriklausomybę. Dešimtajame dešimtmetyje Rytų ir Vidurio Europos šalyse prasidėjo privatizacijos procesai. Šiame regione tiesioginės užsienio investicijos atliko svarbų vaidmenį. Paprastai laikoma, kad tiesioginės užsienio investicijos turėjo teigiamą

poveikį šalių ekonominiam vystymuisi. Vis dėl to, kyla klausimas, ar užsienio investicijos nepadarė neigiamo poveikio šalių vietos investicijoms, ar neišstūmė vietos investuotojų iš rinkos. Kai kurie mokslininkai įžvelgia neigiamą tiesioginių užsienio investicijų poveikį menamu laikotarpiu pokomunistinėse šalyse. Szkorupova (2015) teigia, kad tiesioginės užsienio investicijos padarė neigiamą poveikį išstumiant vietines investicijas. Pertvarkos metu tiesioginės užsienio investicijos buvo vykdomos privatizacijos būdu. Tarptautiniai investuotojai įsigijo pramonines įmones (telekomunikacijų, dujų ir kt.). Tokiu būdu šios tarptautinės įmonės išstūmė vietinius investuotojus. Dėl šios priežasties vietinės kompanijos tapo nekonkurencingos tarptautiniu mastu ir nesugebėjo efektyviai vystyti verslo. Vyriausybių vykdoma politika, skatinanti užsienio investicijas taip pat prisidėjo prie šio neigiamo tiesioginių užsienio investicijų aspekto, nes vietinis verslas liko be valdžios palaikymo. Kita vertus, šis klausimas yra diskutuotinas, nes tos valstybės, kurios iškart atgavus nepriklausomybę iškart ėmėsi tiesioginių užsienio investicijų skatinimo politikos, pavyzdžiui Estija, dabar yra geresnėse ekonominėse situacijose nei tos, kurios tokios politikos nesiėmė, pavyzdžiui Lietuva.

Neigiamą tiesioginių užsienio investicijų įtaką šalies ekonominei raidai pastebi Lukoševičiūtė ir Martinkutė-Kaulienė (2016). Autorės, besiremiamos Čegyte ir kt. (2009), teigia, kad neigiamas poveikis remiasi tokia prielaida, kad vietinės įmonės, veikiančios didele koncentracija pasižyminčiose ūkio šakose, kur egzistuoja aukšti patekimo į rinką barjerai, sudaro didesnes galimybes užsienio įmonėms pasiimti ekonominę rentą ir ištraukti kapitalą iš vietinės šalies, kas galimai sukelia šalies ekonomikos augimo tempų sulėtėjimą. Be to, Moura ir Forte (2010) taip pat sutinka, kad didėjant konkurencijai, tarptautinės kompanijos turi galimybę lengvai iš rinkos išstumti vietines įmones. Be to, darbuotojai dažnai yra linkę įsidarbinti tarptautinėse įmonėse dėl geresnių darbo sąlygų bei didesnių atlyginimų, tad vietos verslai gali prarasti savo gerus kvalifikuotus darbuotojus (cituojuama iš Lukoševičiūtė ir Martinkutė-Kaulienė, 2016).

Pripažintina, kad išsivysčiusios šalys dažnai pritraukia daugiau tiesioginių užsienio investicijų nei besivystančios šalys. Vis dėl to, jau išsivysčiusiose šalyse tiesioginių užsienio investicijų pritraukimas nesukelia tokio stipraus poveikio šalies BVP padidėjimui ir ekonomikos augimui kaip besivystančiose šalyse, ypač BRICS šalyse. Galima sakyti, kad išsivysčiusios šalys yra mažiau priklausomos nuo tiesioginių užsienio investicijų įplaukų nei besivystančios šalys (Davletshin ir kt., 2015). Besivystančių šalių priklausomybę nuo užsienio investuotojų taip pat galima įžvelgti kaip neigiamą tiesioginių užsienio investicijų aspektą.

Yra pastebėta, kad tiesioginės užsienio investicijos neigiamai atsiliepia firmos vertei tiek trumpuoju, tiek ilguoju laikotarpiu. Likitwongkajon ir Vithessonthi (2020), pasinaudoję

Japonijos viešai kotiruojamų nefinansinių įmonių 1990-2016 metų duomenimis, empiriškai nustatė, kad įmonės, turinčios dideles užsienio investicijas, dažnai turi mažesnę įmonės vertę (Likitwongkajon ir Vithessonthi, 2020).

Vis dėl to, dažniausiai pastebimas teigiamas tiesioginių užsienio investicijų poveikis jas priimančioms šalims. Naujausi tyrimai daugiausia dėmesio skiria ekonomikos augimo poveikiui, kurį sukelia tiesioginės užsienio investicijos. Yra įrodyta, kad tiesioginės užsienio investicijos teigiamai įtakoja investicijas priimančios šalies BVP, kartu didėja darbo našumas. Boghean ir State (2015), tyrusios, koks yra ryšys tarp tiesioginių užsienio investicijų ir darbo produktyvumo Europos Sąjungos šalyse 2000-2012 metų laikotarpiu, nustatė, kad tiesioginės užsienio investicijos sukelia didesnę vidutinį darbo našumą. Europos Sąjungoje valandinis darbo našumas nuolat augo nuo 27,9 EUR per valandą 2000 metais iki 32,1 EUR per valandą 2012 metais. Mažiausias darbo našumas nustatytas Bulgarijoje – 4,8 EUR per valandą, didžiausias Liuksemburge – 58,2 EUR per valandą. Mokslininkės Boghean ir State (2015) teigia, kad egzistuoja tiesioginis ryšys tarp Europos Sąjungos šalyse tarp darbo našumo per valandą ir tiesioginių užsienio investicijų apimčių. Tokiose šalyse kaip Rumunija, Bulgarija, kur darbo našumas yra žemas, atitinkamai sumažėję ir užsienio investicijų srautai. Vadinas, egzistuoja stiprus ryšys tarp tiesioginių užsienio investicijų ir valandinio produktyvumo Europos Sąjungos šalyse. Galima teigti, kad tiesioginės užsienio investicijos didina darbo produktyvumą, o tai galima priskirti prie teigiamos tiesioginių užsienio investicijų įtakos šalies ekonomikai.

Teigiamą ryšį tarp tiesioginių užsienio investicijų ir šalies BVP augimo patvirtina Danilevičienė ir Lukšytė (2017). Mokslininkės, atlikusios statistinių duomenų tyrimą nustatė, kad Lietuvoje BVP daugiausia priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų. Atlikus koreliacinę ir regresinę analizes išsiaiškinta, kad tarp tiesioginių užsienio investicijų ir BVP, eksporto bei darbo užmokesčio egzistuoja stiprus teigiamas ryšys. Galima teigti, kad tiesioginės užsienio investicijos yra svarbus veiksnys, padedantis vykdyti nuolatinę šalies plėtrą bei didinantis šalies produktyvumą. Dažniausiai tiesioginių užsienio investicijų teigiamas poveikis yra didesnis nei bet kokia galima patirti neigiama tiesioginių užsienio investicijų įtaka šalies ekonomikos konkurencingumui (Danilevičienė ir Lukšytė, 2017).

Apibendrinant, vyrauja keli požiūriai į tiesiogines užsienio investicijas ir jų poveikį šalių ekonomikoms. Įvairūs mokslininkai teigia, kad tiesioginės užsienio investicijos gali turėti tiek teigiamų, tiek ir neigiamų pasekmių. Pagrindiniai neigiami tiesioginių užsienio investicijų aspektai yra minimi: vietinių verslų išstūmimas iš rinkos, vietinių verslininkų galimybė prarasti kvalifikuotus darbuotojus, besivystančių šalių didelė ekonominė priklausomybė nuo užsienio investuotojų, įmonės vertės sumažėjimas. Vis dėl to, dažniausiai

tiesioginės užsienio investicijos sukelia teigiamą poveikį šalies ekonomikai. Labiausiai mokslininkų darbuose minimi šie teigiami tiesioginių užsienio investicijų poveikio aspektai: investicijas priimančios šalies BVP didėjimas augant tiesioginių užsienio investicijų srautams, vidutinio darbo našumo didėjimas.

1.3. Veiksniai, skatinantys tiesioginių užsienio investicijų srautus į šalį

Tarptautinės investicijos yra apibūdinamos kaip daug rizikingesnės, nei vidinės investicijos, todėl mokslininkų tarpe yra daug diskutuojama apie veiksnius, kurie skatina veiksnius, skatinančius tiesiogines užsienio investicijas (Pekarskienė ir Laskienė, 2012). Veiksniai, skatinantys tiesioginių užsienio investicijų srautus į šalį gali būti suprantami kaip užsienio investuotoją dominanti informacija apie šalį ir dėl šios informacijos patrauklumo apsisprendimas investuoti toje šalyje arba motyvai, dėl kurių įvyksta įsigijimo ar susijungimo tarptautiniai sandoriai. Kiekvienas investuotojas, nusprendęs investuoti į svetimą šalį, prieš tai analizuoja tos šalies makroekonominius rodiklius, politinę sistemą, teisinį reguliavimą ir kitus veiksnius. Išanalizavus šalį, tuomet yra gilinamasi į atskirus šalies regionus. Dažnu atveju, tik gerai išnagrinėjusios turimą informaciją, tarptautinės organizacijos nusprendžia, kuriose pasaulio šalyse joms geriausia yra investuoti ir taip maksimaliai sumažinti galimai patiriamą riziką. Šiame darbo skyrelyje išnagrinėti pagrindiniai veiksniai, kurie turi lemiamos reikšmės pritraukiant tiesiogines užsienio investicijas į šalį.

Įvairūs mokslininkai savo darbuose įvardina įvairius veiksnius, lemiančius tiesiogines užsienio investicijas. Nors ir nėra visuotinai priimta teorija, kuri aiškintų, kokios yra priežastys, lemiančios tiesioginių užsienio investicijų atsiradimą bei jų pasiskirstymą, vis dėl to yra atlikta nemažai empirinių tyrimų, iš kurių galima spręsti apie tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą. Dažnai tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą lemiantys veiksniai yra nevienareikšmiai, vienoje šalyje tie patys veiksniai yra labai aktualūs, o kitose – ne tokie svarbūs. Dažnai stiprų poveikį tiesioginių užsienio investicijų srautų kryptčiai daro ekonominio augimo skirtumai tam tikrose šalyse. Pačios užsienio investicijos veikia ekonominį augimą, tad yra sunku įvertinti jų priklausomybę. Ne visada yra įvertinami skirtumai tarp šalių, kurie nulemia tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą (Naulickaitė ir Solnyškinienė, 2016). Vis dėl to, dauguma autorių savo darbuose yra nustatę veiksnius, sąlygojančius tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą. Tačiau, reikalinga atkreipti dėmesį į tai, kad skirtingi veiksniai skirtingose šalyse pritraukia tiesiogines užsienio investicijas. 1 lentelėje nurodyti veiksniai, skatinantys tiesiogines užsienio investicijas.

1 lentelė. Veiksniai, skatinantys tiesiogines užsienio investicijas

Veiksniai	Ryšį nustatę autoriai
<i>Ekonominis išsivystymas</i>	Sabaševičienė ir Grybaitė (2014), Malėnaitė ir Remeikienė (2016)
<i>Mokesčių lengvatos</i>	Lukoševičiūtė ir Martinkutė-Kaulienė (2016), Malėnaitė ir Remeikienė (2016), Mahbub ir Jongwanich (2019)
<i>Darbo jėgos kaštai</i>	Melėnaitė ir Remeikienė (2016)
<i>Infliacija</i>	Zigmantavičiūtė ir Miečinskienė (2015)
<i>Užimtumas/nedarbas</i>	Strat ir kt.(2015), Zigmantavičiūtė ir Miečinskienė (2015)
<i>Stabili politinė ir teisinė aplinka</i>	Antoniades ir Haan (2019), Pekarskienė ir Laskienė (2012), Griebeler ir Wagner (2017), Gasparienė (2015), Misiūnas ir Gudeliauskaitė (2013), Lukoševičiūtė ir Martinkutė-Kaulienė (2016)
<i>Korupcijos lygis</i>	Tauraitė (2017), Iloie (2015)
<i>Kvalifikuotos darbo jėgos prieinamumas</i>	Huyen (2015), Malėnaitė ir Remeikienė (2016), Mahbub ir Jongwanich (2019)
<i>Infrastruktūros išvystymo lygis</i>	Ershova (2017), Naulickaitė ir Solnyškinienė (2016)
<i>Išlaidos, skirtos moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai</i>	Stankevičienė ir Lakštutienė (2012)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis lentelėje nurodytais šaltiniais

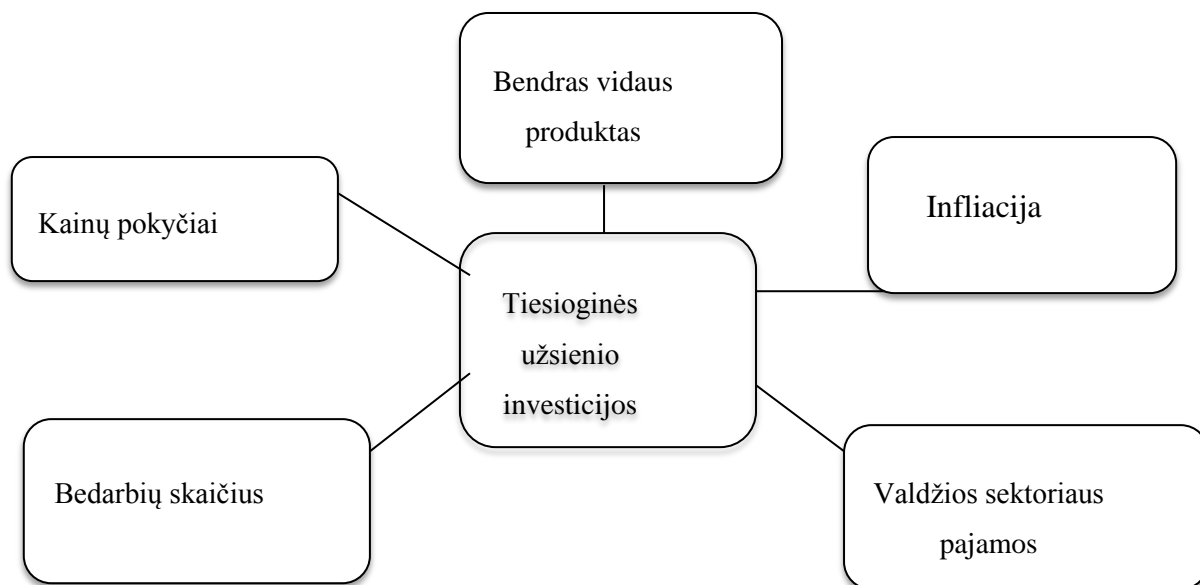
Nors mokslininkų darbuose ir nėra randama vieningos nuomonės, kuris veiksnys labiausiai lemia tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą, tačiau dažniausiai analizuojamas šalių ekonominis išsivystymas ir ekonominiai rodikliai, apibūdinantys ekonomines situacijas. Vienas iš dažnai minimų rodiklių, į kuriuos atsižvelgia tarptautiniai investuotojai yra rinkos dydis, kuris apima šalies BVP, įmonių pelnus, nacionalines pajamas. BVP yra vienas svarbiausių rodiklių, sprendžiant apie šalies išsivystymo lygį bei jos ekonomiką. Yra visuotinai pripažįstama, kad BVP parodo šalies galimybes bei yra rodiklis, kuris atspindi šalies ekonominę raidą (Lukoševičiūtė ir Martinkutė - Kaulienė, 2016). Investuotojai sąmoningai stebi šalies BVP, ir, jei šis didėja, teigiamai vertina tokią šalį. Tai įrodė Šabasevičienė ir Grybaitė (2014), tyrusios tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą

lemiančius veiksnius Čekijoje, Estijoje, Lietuvoje, Rumunijoje 2003-2012 metų laikotarpiu. Autorės, atlikusios koreliacinę analizę, nustatė stipriausią ryšį tarp tiesioginių užsienio investicijų ir šalies BVP bei rinkos dydžio.

Ekonominių veiksnių svarbą tiesioginėms užsienio investicijoms įrodė Melėnaitė ir Remeikienė (2016). Mokslininkės, atlikusios tyrimą, nustatė, kad būtent šalies ekonominis išsivystymas labiausiai paveikia investuotojų apsisprendimą investuoti Lietuvoje. 2015 metais buvo apklausti 11 ekspertų iš gerai žinomų tarptautinių įmonių, turinčių filialus Lietuvoje – investicijų projektų vadovai, tiesioginiai investuotojai iš įvairių šalių, tokių kaip Belgija, Kinija, Izraelis, Norvegija, Rusija, Italija ir kt. Prašoma buvo atsakyti, kokie veiksniai labiausiai įtakoja jų apsisprendimą investuoti į Lietuvą. Ekonominiai veiksniai, tokie kaip žemesnis darbo užmokestis, rinkos dydis, žemesnis pelno mokestis, valstybės finansinė parama, produktyvumo augimo galimybė buvo nurodyti vieni svarbiausių, lemiančių investuotojų pasirinkimą investuoti Lietuvoje. Mažiausiai svarbus ekonominis veiksnys, skatinęs tarptautinius investuotojus investuoti Lietuvoje – finansinė valstybės parama. Būtent pelno mokestis daro svarbią įtaką užsienio investuotojų pasirinkimui. Baltijos šalys palyginti su kitomis ES valstybėmis žemu pelno mokesčiu pritraukia užsienio investuotojus. Iš visų Baltijos šalių daugiausia 2008-2014 metų laikotarpiu tiesioginių užsienio investicijų pritraukė Estija, kur pelno mokestis yra 0 procentų. 2014 metais į Estiją buvo pritraukta net 16 milijardų tiesioginių užsienio investicijų (Lukoševičiūtė ir Martinkutė- Kaulienė, 2016). Tai reiškia, kad 0 procentų pelno mokesčio tarifas Estijoje teigiamai įtakoja užsienio investicijų pritraukimą.

Atleidimas nuo pelno mokesčio tikėtinai turi įtakos tiesioginių užsienio investicijų pritraukimui (Mahbub ir Jongwanich, 2019). Autoriai, naudodami kiekybinius ir kokybinius metodus siekė nustatyti, kokie veiksniai turi įtakos tiesioginių užsienio investicijų pritraukimui į energetikos sektorių Bangladeše. Šioje valstybėje energetikos įmonės yra atleidžiamos nuo pelno mokesčio. Mokslininkai atliko 30 išsamių apklausų 2015-2016 metų laikotarpiu. Išsiaiškinta, kad atleidimas nuo pelno mokesčio yra lemiamas veiksnys pritraukiant tiesiogines užsienio investicijas į energetikos sektorių. Taip pat nustatyta, kad būtent ekonominiai ir finansiniai veiksniai turėjo lemiamos įtakos tiesioginių užsienio investicijų pritraukimui. Bangladeše pastaraisiais dešimtmečiais buvo pastebimas ekonomikos augimas ir BVP padidėjimas siekė 6 procentus. Visi tiek privatūs, tiek valdžios ekspertai vieningai sutiko, kad ekonomikos augimas labai įtakojo tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą į Bangladešo energetikos sektorių (Mahbub ir Jongwanich, 2019).

Anot Zigmantavičiūtės ir Miečinskienės (2015), yra penki pagrindiniai makroekonominiai rodikliai, turintys įtakos tiesioginėms užsienio investicijoms: BVP, infliacija, kainų pokyčiai, bedarbių skaičius, valdžios sektoriaus pajamos (žr. 2 pav.).

2 pav. Tiesioginių užsienio investicijų sąsaja su kitais makroekonominiais rodikliais

Šaltinis: Zigmantavičiūtė ir Miečinskienė, 2015

Tiesioginės užsienio investicijos yra siejamos su ekonominiais rodikliais. Ekonominiai veiksniai dažnai yra svarbesni nei politiniai ar instituciniai veiksniai, formuojantys investuotojų pasitikėjimą. Mokslininkas Jadhav (2012), tyręs tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą lemiančius veiksnius BRICS valstybėse (Brazilijoje, Rusijoje, Indijoje, Afrikoje) nustatė, kad ekonominiai veiksniai yra lemiantys tiesioginių užsienio investuotojų pasirinkimus investuojant BRICS valstybėse.

Pekarskienė ir Laskienė (2012) išskiria ne tik ekonominius, tačiau ir politinius ir teisinius veiksnius, kurie veikia tarptautinių kompanijų pasirinkimą investuoti į Lietuvą. Autorė nurodo, kad stabili politinė situacija ir stabilus teisinis reglamentavimas yra veiksniai, formuojantys investuotojų pasitikėjimą, nuo kurių priklauso investiciniai sprendimai. Būtent vyriausybės reguliuoja šalių politinius ir ekonominius aspektus (Griebeler ir Wagner, 2017). Būtent stabili politinė ir teisinė aplinka lemia tiesiogines užsienio investicijas į šalį. Laiku neįvykdytos ekonominio reguliavimo reformos sukuria nepalankią ir nestabilią aplinką kurtis verslui ir vyriausybė tuomet turi ribotas galimybes sudaryti palankias sąlygas tarptautiniams užsienio investuotojams (Gasparienė, 2015). Užsienio investuotojų nuomonę formuoja teisės aktų reglamentavimas. Dažnas jų keitimas ir mokesstinės aplinkos reguliavimas, administraciniai pokyčiai bei politinės aplinkos nestabilumas neigiamai veikia investuotojų

pasirinkimą investuoti toje šalyje. Tarptautinės kompanijos gauna signalą apie neprognozuojamas verslo sąlygas. Dažnai net ir menki politiniai nesutarimai ar nesusipratimai šalies viduje, kurie traktuojami kaip nereikšmingi, pasaulinėje rinkoje gali sukelti problemas ir užsienio investuotojų nuomonę apie šalį paveikti neigiamai.

Prie politinių veiksnių galima priskirti ir valstybės politiką, vykdomą tiesioginių užsienio investicijų atžvilgiu. Valstybė gali imtis veiksmų arba skatinti investuotojus investuoti į šalį, arba atvirkščiai - užsiimti „stabdančiąja politika“ (Lukoševičiūtė ir Martinkutė-Kaulienė, 2016). Visgi, dažai šalių vyriausybės leidžia įvairias tiesiogines užsienio investicijas skatinančias programas. Užsienio investicijos šalyse auga tuomet, kai šalys yra atviros. Tos valstybės, kurios atveria kelius užsienio investuotojams, dažnai pritraukia didesnius tiesioginių užsienio investicijų srautus nei tos, kurios įstatymiškai apriboja kelius užsienio investuotojams. Stabili valstybės politika, investicinių projektų rėmimo iniciatyvos, lankstūs ir stabilūs įstatymai yra veiksniai, skatinantys tiesiogines užsienio investicijas (Lukoševičiūtė ir Martinkutė-Kaulienė, 2016).

Antoniades ir Haan (2019), besiremiantys Asiedu (2006), teigia, kad šalys, kurios yra mažos arba joms trūksta gamtos išteklių (pvz., Kipras) tiesiogines užsienio investicijas gali pritraukti tobulindamos savo politines ir institucines aplinkas. Būtent specifinės institucijos, su kuriomis tenka susidurti privačiam verslui, taip pat daro įtaką tiesioginių užsienio institucijų pritraukimui. Taigi, reikalinga analizuoti užsienio investicijų pritraukimo strategijas, kuriose būtų įtraukti tokie instituciniai veiksniai kaip vyriausybės politika, politinė rizika, nuosavybės teisių apsauga. Institucijos turi galimybę sukurti klimata, palankų investicijoms, nes būtent nuo jų priklauso ekonominis neapibrėžtumas ir laukiama pelno norma. Prastai veikiančios institucijos gali sukelti papildomus kaštus užsienio investuotojams, kas yra ypatingai susiję su korupcijos veiksniais. Kadangi užsienio investicijos yra pakankamai jautrios institucinio nepastovumo ir politinių pokyčių atžvilgiu, bet kokie pasikeitimai gali nulemti net tiesioginių užsienio investuotojų pasitraukimą iš šalies, kurioje vykdomos užsienio investicijos.

Prie politinių veiksnių galima išskirti ir korupcijos lygį šalyje, kas nulemia mažesnes užsienio investicijas. Įrodyta, kad korupcija daro neigiamą poveikį visuomenei, ekonomikai, demokratijai. Tai plačiai laikoma kritinė problema, kurią reikia spręsti tiek išsivysčiusiose, tiek besivystančiose šalyse (Reichborn - Kjennerud, 2019). Suprantama, kad šalis, kurioje aukštas korupcijos lygis, nėra patraukli užsienio investuotojui. Korupcija nėra naujas reiškinys, o naujausi tyrimai rodo, kad ji daro įtaką tiesioginių užsienio investicijų srautams. Mokslininkė Tauraitė (2017) ištyrė, kokios yra pagrindinės tarptautinių kompanijų pasitraukimo iš Lietuvos problemos ir jų sprendimo būdai. Autorė atliko makro lygmens

analizę tarp šešių šalių, susijusių su tarptautinio verslo pasitraukimu iš Lietuvos (Švedijos, Austrijos, Lietuvos, Latvijos, Estijos, Lenkijos). Taip pat buvo atlikta mikro lygmens analizė 2010-2015 metų laikotarpiu, ištiriant vidines problemas tokiose kompanijose kaip „Coca-Cola“, „Nordea, DNB, „Orkla“. Nustatyta, kad tokios Lietuvos problemos kaip korupcija, darbo santykių efektyvumas sukelia verslo pasitraukimą iš Lietuvos (Tauraitė, 2017). Rumunijos mokslininkė Iloie (2015) tyrė, koks buvo ryšys tarp tiesioginių užsienio investicijų įplaukų, korupcijos indekso ir šalies rizikingumo lygio 2008-2014 metų laikotarpiu. Daugiausia tiesioginių užsienio investicijų įplaukų minėtuoju laikotarpiu sulaukė tokios šalys kaip Vokietija (196759 milijonų dolerių), Šveicarija (110824 milijonų dolerių), Lenkija (62284 milijonų dolerių), Austrija (42641 milijonų dolerių), Ukraina (41035 milijonų dolerių). Išanalizuota, kad mažiausiai korumpuotos šalys minėtuoju laikotarpiu buvo Šveicarija (8,7 iš 10), Vokietija (7,9), Austrija (7,50). Vidutinis korupcijos indeksas buvo nustatytas Lenkijoje (5,5). Ukraina buvo priskirta prie labiausiai korumpuotų šalių (2,5). Rezultate, anot Iloie (2015), mažiausiai korumpuotos šalys pritraukė daugiausia tiesioginių užsienio investicijų 2008-2014 metų laikotarpiu. Vis dėl to, Austrija ir Ukraina minėtuoju laikotarpiu pritraukė panašiai tiesioginių užsienio investicijų, bet jų korupcijos indeksas ženkliai skyrėsi. Tai reiškia, kad tarptautiniai investuotojai ne visuomet atsižvelgia į vien tik korupcijos lygį, renkantis kurioje šalyje investuoti.

Melėnaitės ir Remeikienės (2016) tyrimas atskleidžia, kad kultūriniai veiksniai, tokie kaip tolerancija, motyvacija, religija (katalikybė), atvirumas užsieniečiams taip pat daro poveikį tiesioginėms užsienio investicijoms. Tyrimo metu paaiškėjo, kad iš kultūrinių veiksnių grupės labiausiai svarbūs užsienio investuotojams yra atvirumas užsieniečiams, motyvacija ir tolerancija. Religija buvo nurodyta mažiausiai svarbus veiksnys tiesioginių užsienio investicijų pritraukimui. Tikėtina, kad tarptautinės kompanijos, siekdamos investuoti kitoje šalyje, atsižvelgia, ar investicijas priimanti šalis yra atvira užsieniečiams, ar vyriausybė sudaro palankias investavimo sąlygas užsieniečiams, ar patys gyventojai kultūringai bendrauja ir yra tolerantiški užsienio investuotojams.

Tiesiogines užsienio investicijas vykdančioms įmonėms taip pat svarbūs išteklių prieinamumo veiksniai, tokie kaip: pereinamųjų prekių ir paslaugų prieinamumas, kvalifikuota darbo jėga ir darbo kaštai (Huyen, 2015). Aukštos kvalifikacijos darbo jėga yra tokia, kuri geba analizuoti, spręsti problemas, nesunkiai persikvalifikuoja ir tobulinasi. Aukštos kvalifikacijos darbuotojai yra vertinami visame pasaulyje, nes tokius darbuotojus yra lengviau apmokyti, jie greičiau prisitaiko prie darbo sąlygų, geba lengviau susitvarkyti su jiems paskirtomis užduotimis, yra patyrę (Lukoševičiūtė ir Martinkutė-Kaulienė, 2016). Kai šalis ir atskiri jos regionai turi kvalifikuotos darbo jėgos pasiūlą, didėja tikimybė sulaukti

daugiau investicijų. (Buidovaitė, Šiaunytė, 2011). Mokslininkės, tyrusios darbo jėgos ir užimtumo lygį Lietuvos regionuose nustatė, kad 2006-2010 metų laikotarpiu darbo jėgos aktyvumo lygis buvo didžiausias Vilniaus regione, siekė net 74,4 procentų. Vilniaus mieste minėtuoju laikotarpiu buvo susikonglomeravusi labiausiai kvalifikuota darbo jėga. Taip pat nustatyta, kad 2006-2010 metais daugiausia dėmesio regiono užimtumo didinimui skyrė Utenos, Tauragės, Šiaulių regionai. Jų užimtumo lygio rodikliai minėtuoju laikotarpiu buvo didesni už šalies vidutinį vidurkį. Melėnaitės ir Remeikienės (2016) atlikto tyrimo metu išsiaiškinta, kad talentingi, kvalifikuoti bei patyrę darbuotojai yra labiausiai svarbūs darbo jėgos veiksniai. Mokslininkės tyrime dalyvavę investuotojai paminėjo reikšmingus aspektus, tokius kaip darbuotojų išsimokslinimo lygis, potencialaus jaunimo įdarbinimas, mažiausiai dviejų kalbų mokėjimas, darančius įtaką jų su investavimu susijusiems sprendimams (žr. 2 lentelę)

2 lentelė. Darbo jėgos veiksniai, turintys įtakos tiesioginėms užsienio investicijoms

Darbo jėgos veiksniai	Paaškinimas
<i>Talentingi ir kvalifikuoti darbuotojai</i>	Užsienio investuotojai ieško darbuotojų, gebančių kurti įmonei pridėtinę vertę.
<i>Baigę aukštąjį mokslą darbuotojai</i>	Užsienio investuotojams svarbu, ar visuomenė yra išsilavinusi.
<i>Mažiausiai dvi užsienio kalbas mokantys darbuotojai</i>	Darbuotojas, mokantis dvi ir daugiau užsienio kalbų yra potencialiai patrauklesnis užsienio investuotojui.
<i>Potencialių darbuotojų amžius</i>	Jaunesni darbuotojai yra patrauklesni užsienio investuotojams.
<i>Turintys darbo patirties darbuotojai</i>	Turintys darbo patirties darbuotojai labiau vertinami užsienio investuotojų.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Melėnaitė ir Remeikiene, 2016

Tyrimas atskleidžia, kad svarbiausi darbo jėgos veiksniai pritraukinat užsienio investicijas yra talentingi, kvalifikuoti ir turintys darbo patirties darbuotojai, mažiausiai svarbus darbo jėgos veiksnys tarptautiniams investuotojams – pabaigę aukštąjį mokslą darbuotojai.

Huyen (2015) atlikto tyrimo metu išsiaiškinta, kad po svarbiausių veiksnių, pritraukiant tiesiogines užsienio investicijas, tokių kaip politiniai ir ekonominiai, darbo jėgos veiksniai taip pat užėmė svarbią vietą renkantis šalį, kurioje investuoti. Kvalifikuotą darbo jėgą galima

apibūdinti kaip išsimokslinusių, patyrusių darbuotojus. Jau minėtas Mahbub ir Jongwanich (2019) atliktas empirinis tyrimas apie tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą į Bangladešo energetikos sektorių taip pat patvirtina, kad kvalifikuota darbo jėga yra vienas iš veiksnių, lemiančių tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą. Kvalifikuotą darbo jėgą dauguma tyrimo dalyvavusių respondentų įvertino kaip labai svarbų veiksni, siekiant pritraukti tiesiogines užsienio investicijas į energetikos sektorių Bangladeše. Respondentai nurodė, kad šalyje yra kvalifikuotų darbuotojų ir užsienio firmos gali samdyti inžinierius iš vietinių Bangladešo universitetų. Ekonomiškai gerai išsivysčiusiose šalyse tokių darbuotojų yra daugiausia. Anot Muhammaid ir Khan (2019), tiesiogines užsienio investicijas vykdančios investuotojos dažniausiai investuoja į tokias šalis, kurios yra panašios į jų šalis išsivystymo lygiu. Tai reiškia, kad investuotojai iš išsivysčiusių šalių investuoja į išsivysčiusias šalis.

Kita vertus Ershovos (2017) atliktas tyrimas patvirtina, kad išteklių, tokių kaip gamtos išteklių, prieinamumas, ne visada turi didelę reikšmę tarptautinių investicijų požiūriu. Mokslininkės tyrimo metu atlikta 20 apklausų 2008-2015 metų laikotarpiu. Apklaunami buvo Japonijos respondentai, investuojantys į Rusiją. Tik keli atsakiusieji nurodė išteklių prieinamumo veiksnius, darančius įtaką investiciniams sprendimams. Nors anksčiau didžiausi Japonijos investiciniai projektai Rusijoje buvo siejami su gamtos išteklių plėtra (Ershova, 2017).

Įdomų tyrimą atliko ir Strat ir kt. (2015), tyrę nedarbo lygio šalyje įtaką tiesioginių užsienio investicijų pritraukimui. Buvo tirtos trylika naujausių Europos Sąjungos valstybių narių šalių laikotarpyje nuo 1991 iki 2012 metų. Autoriai, naudodamiesi VAR (vektorinės autoregresijos) modeliu, nustatė, kad tokiose šalyse kaip Rumunija, Čekijos Respublika, Slovakija, didesnis nedarbas lemia tiesioginių užsienio investicijų įplaukas. Tai reiškia, užsienio investuotojai ieško tokių šalių investavimui, kur darbo jėgos prieinamumas nesukelia papildomų problemų. Strat ir kt. (2015) ragina šių šalių vyriausybes sutelkti savo pastangas kuriant tiesioginių užsienio investicijų politiką pabrėždamos, kad šalys turi darbo jėgos potencialą užsienio investuotojams. Vis dėl to, autoriai ragina šias išvadas vertinti atsargiai, nes pernelyg didelis nedarbo lygis šalyje užsienio investuotojams gali pasirodyti kaip makroekonominio nestabilumo požymis.

Infrastruktūros veiksniai taip pat svarbūs siekiant pritraukti tiesiogines užsienio investicijas. Infrastruktūra yra pagrindinė ekonomikos augimo ir plėtros sąlyga ir vienas iš dvylikos kriterijų, kuriuos Pasaulio Ekonomikos Forumas pasitelkia bet kurios šalies konkurencingumui analizuoti (Ershova, Posokhov, 2016). Modernios infrastruktūros ir efektyvaus susisiekimo trūkumas stabdo užsienio investicinius projektus. Prastas susisiekimas kai kuriuose regionuose sukelia dideles logistikos išlaidas užsienio investuotojams (Ershova,

2017). Naulickaitė ir Solnyškinienė (2016) , besiremdamos Asiedu (2001) teigia, kad aukštos kokybės ir puikiai išvystyta infrastruktūra didina investicijų produktyvumą, todėl teigiamai veikia tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą. Malėnaitės ir Remeikienės (2016) tyrimo metu paaiškėjo šie infrastruktūriniai veiksniai, darantys įtaką tiesioginių užsienio investicijų pritraukimui:

- gerai išvystyti keliai
- skrydžiai į pagrindines pasaulio sostines
- prekybos jungtys
- greitas interneto ryšys
- kaimyninės šalys

2015 metais Melėnaitės ir Remeikienės tyrime dalyvavę ekspertai iš gerai žinomų pasaulio įmonių, turinčių filialus Lietuvoje (Belgijos, Kinijos, Indijos, Airijos, Izraelio, Italijos, Rusijos, Norvegijos, Amerikos) sutiko, kad nors infrastruktūros veiksniai nebuvo prioritetiniai tarptautiniams užsienio investuotojams, norintiems investuoti Lietuvoje, vis tik jie svarbūs šalia kitų investicijas lemiančių veiksnių, tokių kaip ekonominiai veiksniai.

Išlaidų dydis, skirtas moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai taip pat priskiriamas prie veiksnių, skatinančių tiesiogines užsienio investicijas. Investicijos į mokslinius tyrimus, inovacijas šalims suteikia ekonominį stabilumą, atskleidžia naujas perspektyvas, padeda užtikrinti šalies konkurencingumą globaliniame kontekste bei yra žiniomis grįstos ekonomikos pagrindas. Sėkmingas šalies vystymasis dažnai yra nulemtas investicijų į mokslinius tyrimus politikos (Padgureckienė, 2015). Tos šalys, kurios neturi didelių nuosavų energetinių, gamtinių ar kitų išteklių ypatingai yra suinteresuotos kurti žiniomis grįstas savo valstybių politikas. Stankevičienė ir Lakštutienė (2012), tyrusios tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą lemiančių veiksnių ir jų kitimo tendencijas Baltijos šalyse 2000-2011 metų laikotarpiu, patvirtina faktą, kad išlaidos moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai prisideda prie tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo. Mokslininkės tyrimui atlikti pasirinko tiesiogines užsienio investicijas lemiančius veiksnius, tokius kaip BVP, vidutinis mėnesinis atlygis, ekonomikos atvirumas, eksportas, mokesčių našta, rinkos dydis, išlaidos moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai. Nustatyta, kad visose trijose Baltijos valstybėse tiesiogines užsienio investicijas teigiamai veikia išlaidų moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai veiksnys, įtrauktas į tyrimą, kurio reikšmingumas net 0,96. Minėtuju laikotarpiu Lietuvoje ryšys tarp išlaidų, skirtų moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai ir tiesioginių užsienio investicijų buvo stipriausias.

Apibendrinant, dažniausiai tiesioginių užsienio pritraukimui į šalį pagrindinis veiksnys yra šalių ekonominio išsivystymas. Tokie ekonominiai rodikliai kaip šalies BVP, rinkos dydis

yra pagrindiniai, į kuriuos atsižvelgia tarptautiniai užsienio investuotojai. Tarptautinės kompanijos, besirinkdamos šalį, kurioje nori investuoti dažnai atkreipia dėmesį į mokesťines lengvatas, kurias siūlo tos šalies vyriausybė. Prie ekonominių veiksnių, skatinančių tiesioginių užsienio investicijų srautus į šalį prisideda politiniai, teisiniai ir instituciniai, kultūriniai veiksniai, korupcijos lygis šalyje. Užsienio investuotojams svarbu ir kvalifikuotos darbo jėgos potencialas šalyje, gerai išvystyta infrastruktūra, šalies skiriamos išlaidos moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai.

1.4. Veiksniai, lemiantys tiesiogines užsienio investicijas Lietuvos regionuose

Dažniausiai yra nagrinėjami veiksniai, lemiantys tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą į šalį. Vis dėl to, reikalinga įvertinti, kas lemia tiesioginių užsienio investicijų pasiskirstymą Lietuvos regionuose. Užsienio investuotojų sprendimai yra priklausomi ne tik nuo valstybės recipientės ekonominės padėties, tačiau ir nuo šalies regionų potencialo (Sakalauskaitė ir Miškinis, 2014). Juk dažnai tos pačios šalies vieni regionai sugeba pritraukti tiesiogines užsienio investicijas, i kitiems regionams to padaryti nepavyksta. Šiame darbo skyrelyje yra išnagrinėti veiksniai, lemiantys tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą į Lietuvos regionus ir regioniniai skirtumai, kurie ir lemia netolygią tiesioginių užsienio investicijų dinamiką Lietuvoje.

Užsienio investuotojai, besirinkdami regioną, kuriame geriausia investuoti, atsižvelgia į atskiras šalies regionų charakteristikas. Sakalauskaitės ir Miškinio (2014) atlikto tyrimo metu paaiškėjo, kad tiesioginių užsienio investicijų srautai Lietuvos apskrityse yra pasiskirstę labai netolygiai. Mažesni Lietuvos regionai pritraukia žymiai mažiau tiesioginių užsienio investicijų nei didesnės Lietuvos apskritys. Gamybos centruose koncentruojasi didžiausi tiesioginių užsienio investicijų srautai, o mažesnės apskritys pritraukia labiau homogeniškas, į pramonės veiklas susikcentravusias tiesiogines užsienio investicijas. Ekonomikos išsivystymo lygis, darbo jėgos kaštai, visuomenės kvalifikacija yra pagrindiniai veiksniai, sąlygojantys tiesioginių užsienio investicijų pasiskirstymą Lietuvos apskrityse. Įmonės, kurios kuria didžiausią pridėtinę vertę, investicijoms Lietuvoje paprastai renkasi tokius regionus, kurie yra ekonomiškai stipriausi, geba pasiūlyti labiausiai kvalifikuotą darbo jėgą, švelniau reaguoja į pokyčius ekonominių nuosmukių laikotarpiu (Sakalauskaitė ir Miškinis, 2014). Lietuvos statistikos departamento 2018 m. sausio 31 dienos duomenimis tiesioginės užsienio investicijos Lietuvoje sudarė 17 mlrd. EUR. Daugiausia investicijų sulaukė Vilniaus apskritis – net 70,2 procentų visų šalies tiesioginių užsienio investicijų. Patraukliausios ūkio šakos užsienio investuotojams visose Lietuvos apskrityse yra su apdirbamąja pramone ir prekyba

susijusiuose sektoriuose, bet net ir tose veiklose investicijų dydžiai regionuose skiriasi. Telekomunikacijų bei finansinio tarpininkavimo sektoriai patraukliausi užsienio investuotojams, tačiau beveik visi jie koncentruojasi Vilniaus apskrityje (Stankaitytė ir Piktūrnaitė, 2010).

Verta išnagrinėti, kokiais rodikliais labiausiai išsiskiria Lietuvos regionai. Jeigu tiesioginių užsienio investicijų pasiskirstymas Lietuvos apskrityse priklauso nuo atskirų regionų ekonominio išsivystymo, reikalinga išnagrinėti pagrindinius makroekonominius rodiklius, tokius kaip BVP, BVP vienam gyventojui, vidutinis darbo užmokestis, užimtumo lygis atskiruose Lietuvos regionuose (Gudaitytė ir kt., 2009). Šie makroekonominiai rodikliai ir parodo regionų ekonominio išsivystymo lygį.

Lietuvos apskričių sukuriamas BVP yra svarbus veiksnys, nulemiantis tiesioginių užsienio investicijų pasiskirstymą Lietuvos regionuose. Pagal Lietuvos apskričių sukuriamą šalies BVP dalį galima spręsti apie ekonominio išsivystymo skirtumus šalyje. Kadangi užsienio investuotojas, besirenkantis šalį, kurioje nori investuoti, atkreipia dėmesį į tos šalies BVP, natūralu, kad renkantis potencialų investavimui regioną taip pat kreipiamas dėmesys, kiek BVP sukuria dominanti apskritis. Lietuvos apskritis labai nevienodai sukuria šalies BVP, kas reiškia ir regioninius ekonominius skirtumus Lietuvoje. Užsienio investuotojams, siekiantiems investuoti Lietuvoje, prasminga įvertinti šiuos regioninius skirtumus ir ekonominio išsivystymo atotrūkius Lietuvos apskrityse.

Vienam gyventojui tenkantis BVP Lietuvos apskrityse taip pat yra rodiklis, parodantis ekonominio išsivystymo situaciją šalies regionuose.

Vidutinio darbo užmokesčio skirtumai Lietuvos apskrityse taip pat svarbūs vertinant kur tarptautiniams užsienio investuotojams geriausia investuoti. Kaip vienas pagrindinių rodiklių, atskleidžiančių regiono išsivystymo lygį, dažnai minimas ir vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio dydis (Gudaitytė ir kt., 2009).

Užimtumo lygis apskrityse taip pat parodo apskričių ekonominio išsivystymo lygį ir yra svarbus veiksnys, lemiantis tiesioginių užsienio investicijų pasiskirstymą. Atsižvelgiant į LR statistikos departamento duomenis, galima teigti, kad atskirose Lietuvos apskrityse pastebimi užimtumo skirtumai. Pavyzdžiui, remiantis LR Statistikos departamento 2017 metų duomenimis, bendrasis Lietuvos užimtumo lygis siekė 70,4 proc. 15-64 metų gyventojų užimtumas Vilniuje buvo 76,3 proc., Klaipėdoje – 71 proc. Mažiausias užimtumo lygis buvo Utenos apskrityje – 61,2 proc.

Stankaitytė ir Piktūrnaitė (2010) išskiria šias pagrindines priežastis, kodėl atsiranda regioninė diferenciacija ir kodėl tam tikri regionai yra patrauklūs tiek vietiniams, tiek užsienio investuotojams:

- Pramonės struktūros skirtumai. Didžiuosiuose miestuose pagal sukuriama produkcijos kiekį, darbo jėgos skaičių vyrauja naujos ir modernios pramonės šakos, o mažesniuose regionuose pramoniniai pajėgumai yra labiau pasenę. Tai sukelia didesnius darbo kaštus ir mažesnę darbo našumą potencialiems užsienio investuotojams.

- Darbo jėgos kvalifikaciniai skirtumai. Atsiliekančiuose regionuose vyrauja stoka investicijų į žmogiškuosius išteklius, technologinę pažangą, inovacijas.

- Infrastruktūros skirtumai. Didesniuose regionuose labiau išvysta transporto, telekomunikacijų, energetikos infrastruktūra. Tai lemia ir stipresnę paslaugų sektorių didžiuosiuose šalies regionuose.

- Centralizuota regioninė plėtros politika. Tai susiję su nepakankamomis mokestinėmis lengvatomis užsienio investuotojams atsilikusiuose regionuose.

- Pramoninių zonų stoka investicijoms su modernia inžinerine infrastruktūra mažesniuose regionuose (Stankaitytė ir Piktūrnaitė, 2010).

Mokslininkai daugiausia nagrinėja tiesiogines užsienio investicijas lemiančius veiksnius ne regioniniu lygmeniu. Labiausiai yra išnagrinėti veiksniai, lemiantys tiesioginių užsienio investicijų srautus į šalį. Mokslinės literatūros, kurioje būtų plačiai išnagrinėti veiksniai, lemiantys tiesiogines užsienio investicijas Lietuvos regionuose, nėra daug. Tikėtina, kad maža dalis mokslinės literatūros, kuri pateiktų, kokie veiksniai daugiausia lemia tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą į Lietuvos regionus tik patvirtina darbo autorės tyrimo aktualumą. Išnagrinėta mokslinė literatūra atskleidžia, kad tiesiogines užsienio investicijas Lietuvos regionuose pasiskirsto netolygiai, daugiausia užsienio investicijų pritraukia Vilniaus apskritis, kuri pagal ekonominio išsivystymo rodiklius yra pirmaujanti tarp dešimties Lietuvos apskričių. Labiausiai investicijų pritraukimą į šalies regionus lemia tokie veiksniai kaip kvalifikuotų ir išsilavinusių darbuotojų prieinamumas, darbo jėgos kaštai, mokestinės lengvatos, apskričių ekonominio išsivystymo lygis, darbo rinkos dydis.

2. TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ PRITRAUKIMO Į LIETUVOS REGIONUS TYRIMO METODOLOGIJA

Šiame darbo skyriuje yra pristatytas tyrimo tikslas ir tyrimo uždaviniai, hipotezė, paaiškinami pasirinkti tyrimo metodai bei pateikti rodikliai, kurie naudojami sekančioje darbo dalyje atliekant tyrimą.

2.1. Tyrimo tikslas ir uždaviniai, tyrime naudojamų kintamųjų pasirinkimas

Kaip išanalizuota pirmajame skyriuje, mokslinė literatūra pateikia nemažai veiksnių, kurie lemia tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą. Iš esmės teorijoje apibrėžti veiksniai, lemiantys tiesiogines užsienio investicijas nebūtinai yra patvirtinami empiriniuose tyrimuose, nustatant tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą lemiančių veiksnių reikšmę atskiruose šalies regionuose. Šiame tyrime yra nagrinėjami tiesiogines užsienio investicijas lemiantys veiksniai Lietuvos apskrityse.

Tyrimo tikslas - įvertinti, kokie veiksniai turi lemiamą reikšmę pritraukiant tiesiogines užsienio investicijas į Lietuvos regionus.

Išsikelta tyrimo **hipotezė**: tarptautinėms kompanijoms investuojant Lietuvos regionuose svarbesnis veiksnys yra darbo kaštai nei kvalifikuotos darbo jėgos prieinamumas Lietuvos apskrityse.

Tyrimui atlikti išsikelti šie **uždaviniai**:

1 uždavinys – atlikti tiesioginių užsienio investicijų Lietuvos apskrityse tendencijų analizę.

2 uždavinys – atlikti tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą lemiančių veiksnių į Lietuvos apskritis koreliacinę ir regresinę analizes.

Tyrime yra tiriami visų dešimties Lietuvos apskričių duomenys: Kauno, Klaipėdos, Alytaus, Vilniaus, Telšių, Panevėžio, Šiaulių, Marijampolės, Tauragės, Utenos apskričių rodikliai.

Tiriamasis laikotarpis – nuo 2008 metų iki 2017 metų.

Įvertinus teorinius tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo į Lietuvos regionus veiksnius, tyrimui atlikti yra pasirinkti šie duomenys, skirti tolimesnei analizei: tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui, sukauptų tiesioginių užsienio investicijų mastas, vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis, išsilavinusių asmenų mastas, užimtų gyventojų mastas Lietuvos apskrityse (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Pasirinkti kintamieji

Veiksniai	Ryšį nustatę autoriai	Rodikliai	Kintamieji
Ekonomikos išsivystymo lygis	Danilevičienė ir Lukšytė (2017), Šabasevičienė ir Grybaitė (2014)	BVP, tenkantis vienam gyventojui, lyginant su šalies vidurkiu, proc.	X_1
Darbo jėgos kaštai	Melėnaitė ir Remeikienė (2016)	Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis, EUR	X_2
Kvalifikuotos darbo jėgos prieinamumas	Mahbub ir Jongwanich (2019)	Išsilavinusių asmenų mastas, tūkst.	X_3
Darbo rinka	Strat ir kt.(2015), Zigmantavičiūtė ir Miečinskienė (2015)	Visuomenės užimtumo mastas, tūkst.	X_4
Tiesioginės užsienio investicijos		Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui, EUR	Y^{TUI}

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Ekonomikos išsivystymo veiksnys, išreikštas BVP, tenkančiu vienam gyventojui. lyginant su šalies vidurkiu (proc.) yra pirmasis tyrimo kintamasis X_1 . Bendrasis vidaus produktas parodo regiono ekonominį išsivystymą bei ekonominį pajėgumą. Išnagrinėta mokslinė literatūra atskleidžia, kad tikėtinai BVP rodiklis yra svarbus užsienio investuotojui.

Darbo jėgos kaštai – tai dar vienas veiksnys, tikėtinai lemiantis tiesioginių užsienio investicijų diferenciaciją Lietuvos regionuose – X_2 . Jis darbe yra išreikštas vidutiniu mėnesiniu bruto darbo užmokesčiu (EUR). Šis rodiklis parodo, kokias darbo sąnaudas galimai patirtų potencialus investuotojas atskiruose šalies regionuose.

Trečiasis pasirinktas tyrimo kintamasis X_3 – kvalifikuotos darbo jėgos prieinamumas. Šis veiksnys darbe yra išreikštas išsilavinusių asmenų mastu (tūkst.). Išnagrinėta mokslinė literatūra atskleidžia, kad kvalifikuota darbo jėga – išsilavinę, turintys žinių ir gebėjimų darbuotojai. Taigi, nuspręsta, kad išsilavinusių asmenų masto kiekis regione tikėtinai atspindi, kokia yra regione pasiūla išsilavinusių asmenų, kurie galėtų kurti pridėtinę vertę užsienio kompanijai.

Ketvirtasis tyrimo kintamasis X_4 – darbo rinkos veiksnys, išreiškiamas užimtų gyventojų mastu (tūkst.). Šis rodiklis atskleidžia, kiek regione yra gebančių dirbti žmonių ir tikėtinai parodo, kokia yra darbo jėgos pasiūla regione.

Tiriant Lietuvos apskričių ekonominę išsivystymą, gyventojų užimtumą, išsilavinimo mastą, darbo užmokesčio kitimą, darbe yra taikoma statistinių duomenų analizė. Statistiniai rodikliai naudojami remiantis LR Statistikos departamento duomenimis.

2.2. Tyrimo metodai

Siekiant nustatyti ryšį tarp pasirinktų kintamųjų (X_1, X_2, X_3, X_4) ir tiesioginių užsienio investicijų Y^{TUI} naudota koreliacinė analizė. Koreliacija yra matas, išreiškiantis kintamųjų tiesinę priklausomybę. Ji naudojama, kai statistikoje reikalinga išmatuoti dviejų intervalinių kintamųjų tiesinę priklausomybę (Čekavičius ir Murauskas, 2014). Koreliacinė analizė dabe apskaičiuota pagal pateiktus LR statistikos departamento Lietuvos apskričių duomenis.

Atlikta koreliacinė analizė parodo ar pasirinkti tyrimo kintamieji yra tarpusavyje priklausomi (ar vienam dydžiui didėjant kitas dydis irgi didėja, ar atvirkščiai) bei koks yra ryšio stiprumas tarp kintamųjų.

Koreliacija tyrime yra apskaičiuota pagal Pearsono koreliacijos koeficientą (žr. 1 formulę):

$$\rho = r = \frac{\overline{xy} - \bar{x} \cdot \bar{y}}{\sqrt{\overline{x^2} - (\bar{x})^2} \sqrt{\overline{y^2} - (\bar{y})^2}} \quad (1)$$

Apskaičiuotas koreliacinės analizės statistinio ryšio stiprumas išreiškiamas koeficientu r . Koreliacija parodo, kokia kryptimi juda ryšys – ar vienai kintamojo reikšmei didėjant didėja ir kito kintamojo reikšmė. Taigi, koreliacijos koeficientų reikšmės vyrauja nuo -1 iki 1. Kai vienas kintamasis didėja ir kitas kintamasis didėja, vadinasi tai yra teigiama koreliacija. Kai vienas kintamasis didėja, o kitas kintamasis mažėja, tai vadinama neigiama koreliacija. Kuo jos koeficiento reikšmė arčiau -1 arba 1, tuo priklausomybė tarp kintamųjų yra stipresnė. Dažniausiai yra laikomasi tokio koreliacijos vertinimo:

- $|r| < 0,3$ labai silpna koreliacija;
- $0,3 \leq |r| < 0,5$ silpna koreliacija;
- $0,5 \leq |r| < 0,7$ vidutinė koreliacija;
- $0,7 \leq |r| < 0,9$ stipri koreliacija;
- $0,9 \leq |r| \leq 1$ labai stipri koreliacija (Čekavičius ir Murauskas, 2014).

Koreliacijos koeficientas parodo tik ryšio stiprumą, tačiau nepaiškina priežastingumo. Koreliacijos koeficientas yra labiau interpretuojamas kaip asociacijos arba ryšio matas. Koreliacija yra atsakanti į klausimą – ar yra tiesinis kintamųjų ryšys, tačiau nepaiškina, kodėl tas ryšys atsirado (Čekavičius ir Murauskas, 2014).

Darbe atlikta tiesinė porinė regresija. Taikytas porinis regresinis modelis, vertinant dviejų kintamųjų ryšį (atitinkamai pasirinktų X_1, X_2, X_3, X_4 ryšį su Y^{TUI}). Kintamasis Y^{TUI} vadinamas priklausomu kintamuoju, X_1, X_2, X_3, X_4 – aiškinamieji kintamieji.

Tiesinė porinė regresinė analizė atlikta naudojantis pateikta tiesinės porinės regresijos matematinė išraiška :

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X \quad (2)$$

Skirtingai nuo koreliacinės analizės, tiesinė porinė regresija kiekybiškai įvertina pasirinktų kintamųjų (X_1, X_2, X_3, X_4) įtaką Y^{TUI} . Šią įtaką atspindi regresinio modelio koeficientai β_0 ir β_1 .

Darbe sudaryti tiesinės porinės regresijos grafikai tarp pasirinktų kintamųjų X_1, X_2, X_3, X_4 ir Y^{TUI} ir apskaičiuoti determinacijos koeficientai R^2 .

Determinacijos koeficientas – tai matas, išreiškiantis modeliuojamų ir stebimų priklausomo kintamojo reikšmių skirtumus. Determinacijos koeficientas R^2 darbe paaiškina, kiek procentų Y^{TUI} elgesio paaiškina kintamųjų X_1, X_2, X_3, X_4 elgesys. Determinacijos koeficientas gali įgyti reikšmes nuo 0 iki 1. Kuo determinacijos koeficientas yra aukštesnis, tuo modelis yra tinkamesnis duomenims (Čekavičius ir Murauskas, 2014).

Taigi, tyrimui atlikti pasirinkti veiksniai, tikėtinai darantys įtaką tiesioginių užsienio investicijų pritraukimui į Lietuvos regionus: ekonomikos išsivystymo lygis regionuose (matuojamas BVP, tenkančiu vienam gyventojui, lyginant su šalies vidurkiu, proc.), darbo jėgos kaštai Lietuvos apskrityse (vertinami vidutiniu mėnesiniu bruto darbo užmokesčiu, EUR), kvalifikuotos darbo jėgos prieinamumas Lietuvos apskrityse (vertinamas išsilavinusių asmenų mastu, tūkst.), darbo rinka (vertinama užimtų gyventojų mastu, tūkst.). Y^{TUI} – priklausomas tyrimo kintamasis – tiesioginės užsienio investicijos, vertinamos tiesioginėmis užsienio investicijomis, tenkančiomis vienam gyventojui (EUR). Suformuluota tyrimo hipotezė, teigianti, kad tarptautinėms kompanijoms investuojant Lietuvos regionuose svarbesnis veiksnys yra darbo kaštai nei kvalifikuotos darbo jėgos prieinamumas Lietuvos apskrityse. Darbe yra tiriamos visos 10 Lietuvos apskričių, tiriamasis laikotarpis – nuo 2008 iki 2017 metų. Tyrimui atlikti naudojami LR Statistikos departamento duomenys. Pasirinkti tyrimo metodai – koreliacinė analizė ir tiesinė porinė regresinė analizė.

3. TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ PRITRAUKIMO Į LIETUVOS REGIONUS TYRIMO REZULTATAI

3.1. Tiesioginių užsienio investicijų tendencijų analizė

Vertinant tiesiogines užsienio investicijas Lietuvoje ir jos regionuose, svarbu išnagrinėti jų tendencijas tiriamuoju laikotarpiu 2008-2009 metais. Nuo 2008 pradžios iki 2017 metų pabaigos tiesioginių užsienio investicijų srautai daugelyje Lietuvos apskričių ženkliai augo. Šiame darbo poskyryje yra pateiktas tiesioginių užsienio investicijų pasiskirstymas ir tendencijos atskirose Lietuvos apskrityse 2008 -2017 metais.

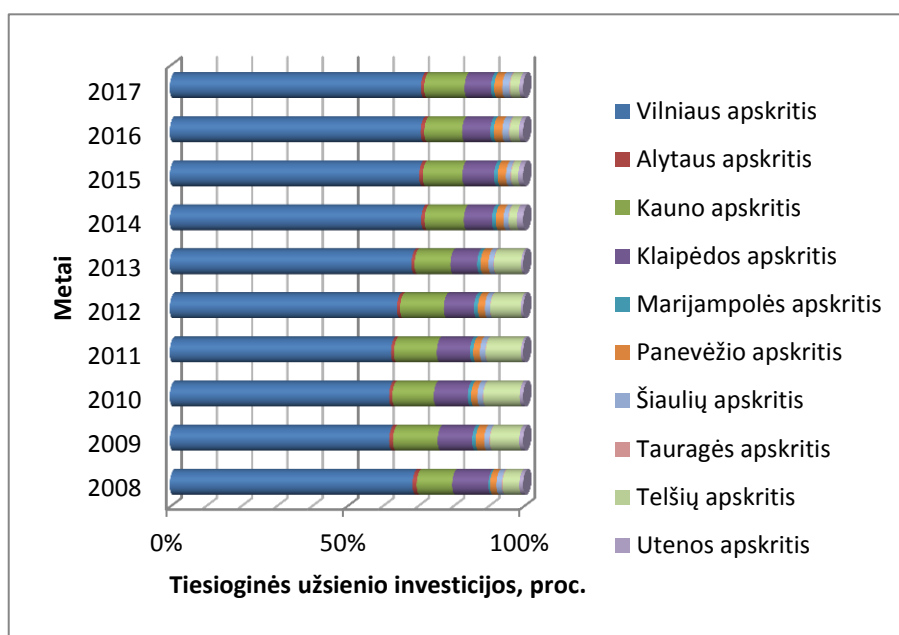
LR Statistikos departamento duomenimis tiesioginės užsienio investicijos 2008 m. sausio 1 d. Lietuvoje sudarė 10282,64 mln. EUR. Vidutiniškai vienam šalies gyventojui 2008 m. sausio 1 d. teko 3054, 64 EUR tiesioginių užsienio investicijų. Tiriamojo laikotarpio pabaigoje 2017 m. gruodžio 31d. duomenimis, sukauptosios tiesioginės užsienio investicijos Lietuvoje sudarė 14,8 mlrd. EUR. Tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui 2017 metų laikotarpio pabaigoje sudarė vidutiniškai 5300 EUR.

2008 metais daugiausia į Lietuvą investavo Švedijos investuotojai. Jų investicijos sudarė 1534,55 mln. EUR (16,8% visų tiesioginių užsienio investicijų). Taip pat nemažai investavo Vokietijos kompanijos. Jų investicijos sudarė 918,03 mln. EUR (10,1% visų tiesioginių užsienio investicijų). Mažiausiai 2008 metais investavo Norvegijos investuotojai. Jų investicijos sudarė 359,70 mln. EUR (3,9% visų tiesioginių užsienio investicijų). Taip pat ir Rusijos investuotojai tiriamojo laikotarpio pradžioje buvo prie mažiausiai investuojančių Lietuvoje. Jų investicijos sudarė 481,92 mln. EUR (5,3% visų tiesioginių užsienio investicijų). Sparčiausias augimas tiriamojo laikotarpio pradžioje buvo Latvijos, Norvegijos, Nyderlandų, Švedijos tiesioginių užsienio investicijų. 2017 metų IV ketvirčio duomenimis paskelbtos pagrindinės šalys, investuojančios į Lietuvą : Švedija, Nyderlandai, Estija, Vokietija, Kipras, Lenkija, Danija, Honkongas, Prancūzija ir Suomija.

Tiriamojo laikotarpio pradžioje, 2009 m. sausio 1 d. duomenimis, daugiausia investuota į apdirbamąją (naftos, chemijos, maisto produktų, tabako gaminių, gėrimų) gamybą – 23,3 %. Taip pat nemažai investuota į nekilnojamojo turto bei nuomos įmones – 16,3 %. Finansinis tarpininkavimas taip pat buvo populiaris sritis tarptautiniams užsienio investuotojams ir 2009 m. sausio 1 d. duomenimis sudarė 15,6 % tiesioginių užsienio investicijų. Tiriamojo laikotarpio pabaigos duomenimis, 2017 metais, Vilniaus apskrityje populiariausios užsienio investuotojų sritys buvo finansinės ir draudimo veiklos, nekilnojamojo turto operacijų veiklos, didmeninė ir mažmeninė prekyba, Kauno apskrityje – apdirbamoji gamyba, didmeninė ir

mažmeninė prekyba, nekilnojamojo turto operacijų veiklos, Klaipėdos apskrityje – apdirbamoji gamyba ir transporto bei saugojimo veiklos.

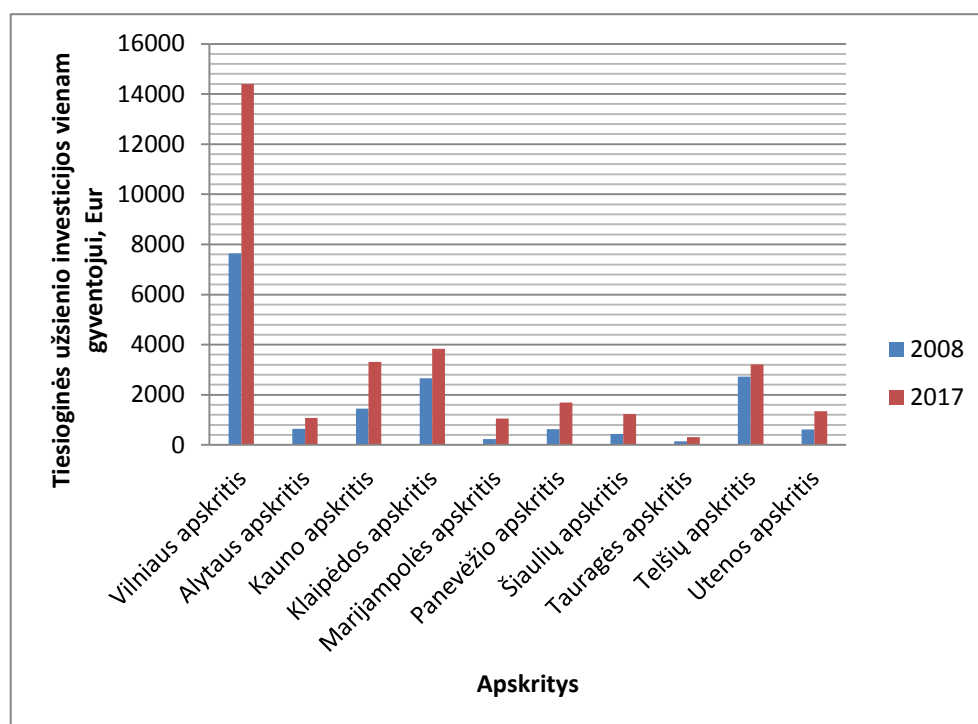
4 paveikslėlyje matyti, kad regioniniu lygmeniu 2008 metais daugiausia tiesioginių užsienio investicijų teko Vilniaus apskričiai – 6314,31 mln. EUR. Klaipėdos apskritis 2008 metais pritraukė taip pat nemažai tiesioginių užsienio investicijų – 943,96 mln. EUR, Kauno apskričiai teko 923,69 mln. EUR tiesioginių užsienio investicijų. Mažiausiai tiesioginių užsienio investicijų 2008 metais teko Tauragės apskričiai – 16,48 mln. EUR ir Marijampolės apskričiai – 39,97 EUR. 2017 metais tiesioginių užsienio investicijų srautai taip pat buvo susikcentravę didžiausiose Lietuvos apskrityse. Vilniaus apskrityje 2017 metais lyginant su 2008 metais tiesioginės užsienio investicijos buvo žymiai didesnės, sudarė 11590,60 mln. EUR. Kauno apskrityje 2017m. laikotarpio pabaigoje tiesioginės užsienio investicijos sudarė 1866,04 mln. EUR, Klaipėdos apskrityje – 1218,67 mln. EUR. Mažiausiai tiesioginių užsienio investicijų 2017 metais teko taip pat kaip ir 2008 metais Tauragės apskričiai – 29,54 mln. EUR, ir, Marijampolės apskričiai – 149,33 mln. EUR (žr. 3 pav.).

3 pav. **Tiesioginės užsienio investicijos 2008-2017 metais Lietuvos apskrityse** (šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis, 2019)

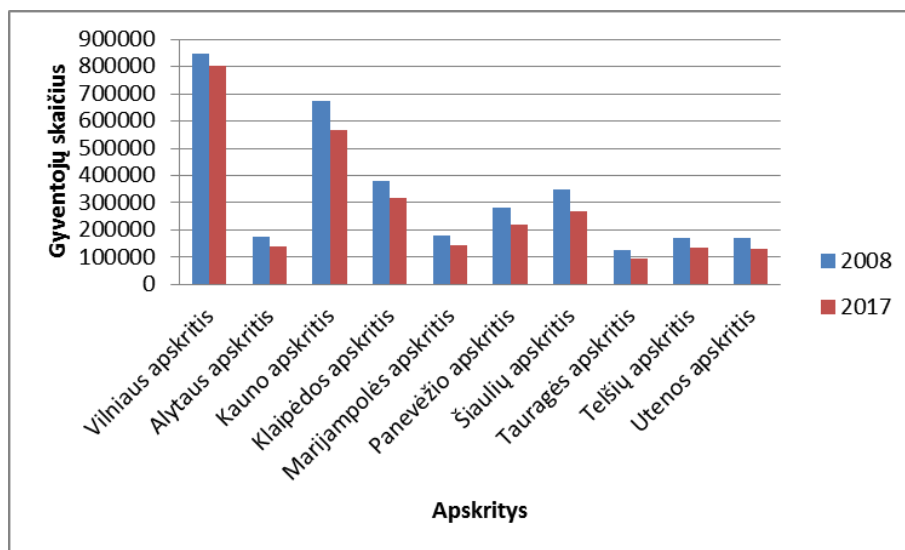
Lyginant tiesiogines užsienio investicijas vienam gyventojui 2008 metais ir 2017 metais, jų apimtys Lietuvos apskrityse taip pat skiriasi. 5 paveikslėlyje matyti, kad tiek 2008 metais, tiek 2017 metais daugiausia tiesioginių užsienio investicijų vienam gyventojui teko Vilniaus apskrityje. 2008 metais tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui Vilniaus apskrityje sudarė 7640 EUR, o 2017 metais 14392 EUR. 2008 metais Telšių apskritis lenkė

Klaipėdos apskritį. Ten tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui 2008 metais sudarė 2725 EUR. Tiek 2008 metais, tiek 2017 metais Klaipėdos bei Kauno apskrityse taip pat koncentravosi didžiausi tiesioginių užsienio investicijų srautai. 2008 metais Klaipėdos apskrityje tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui sudarė 2658 EUR, 2017 metais – 3841 EUR. Kauno apskrityje tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui 2008 metais sudarė 1447 EUR, 2017 metais – 3314 EUR. Mažiausiai tiesioginių užsienio investicijų vienam gyventojui teko Tauragės apskričiai – 141 EUR. Marijampolės apskrityje tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui taip pat sudarė nedidelę dalį – 235 EUR (žr. 4 pav.).

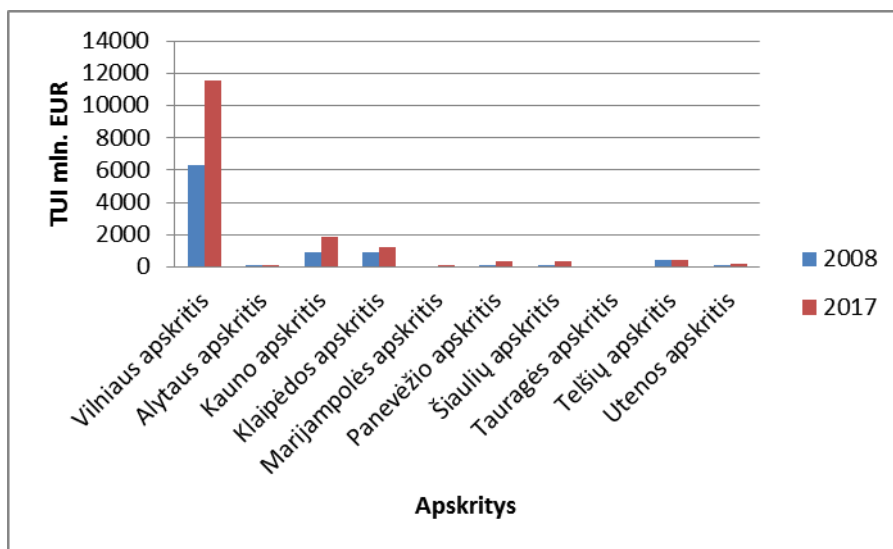
4 pav. Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui, Lietuvos apskrityse 2008 metais ir 2017 metais (šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis LR statistikos departamento duomenimis)

Žvelgiant į tiesioginių užsienio investicijų, išreikštų vienam gyventojui, kitimo tendencijas 2008-2017 metais, kyla klausimas, ar iš tiesų taip greitai daugėjo Lietuvos apskrityse tiesioginių užsienio investicijų, ar labai sparčiai mažėjo gyventojų skaičius Lietuvos apskrityse. 5 paveiksle pavaizduotas grafikas atskleidžia, kad nuo 2008 metų iki 2017 metų Lietuvos apskrityse sumažėjo gyventojų skaičius visose Lietuvos apskrityse.

5 pav. Gyventojų skaičius Lietuvos apskrityse 2008 metais ir 2017 metais (šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis)

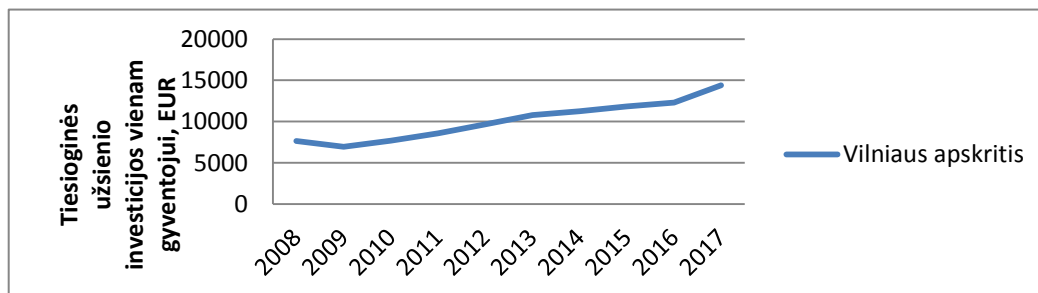
Siekiant atsakyti į klausimą, ar tikrai sumažėjus gyventojų skaičiui, tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui tiriamuoju laikotarpiu didėjo, sudarytas bendras tiesioginių užsienio investicijų, įvertintų kitimo grafikas, išreikštas mln. EUR. 2008 ir 2017 metais (žr.6 pav.)

6 pav. Tiesioginės užsienio investicijos Lietuvos apskrityse, mln. EUR. 2008 ir 2017 metais (šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis)

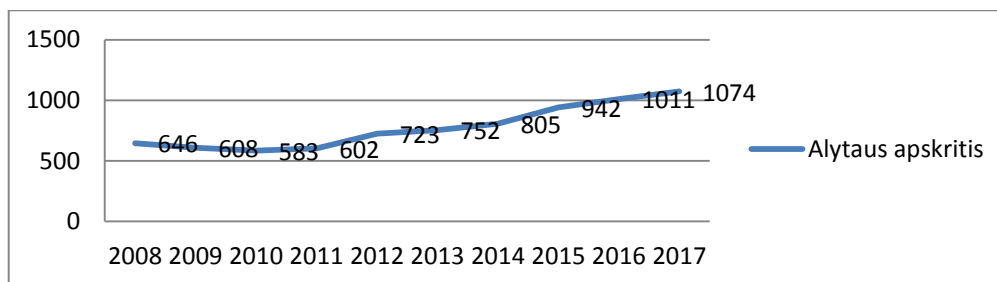
Vilniaus apskritis nuo 2008 metų pritraukia daugiausia tiesioginių užsienio investicijų. 6 pav. matyti, kaip 2008-2017 metų laikotarpiu Vilniaus apskrityje kito tiesioginių užsienio investicijų srantai vienam gyventojui. 2009 metais šiek sumažėjo tiesioginių užsienio

investicijų, tenkančių vienam gyventojui nuo 2008 metais 7640 EUR iki 6934 EUR 2009 metais. Nuo 2009 metų iki 2017 metų tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui nuosekliai kilo. LR Statistikos departamento duomenimis 2009 metų sausio 1 dienos duomenimis daugiausia investuota į nekilnojamąjį turtą, nuomą. Pagrindiniai investuotojai Vilniaus apskrityje 2009 metų sausio 1 d. duomenimis buvo Švedijos, Danijos, Nyderlandų, Estijos tarptautinės kompanijos.

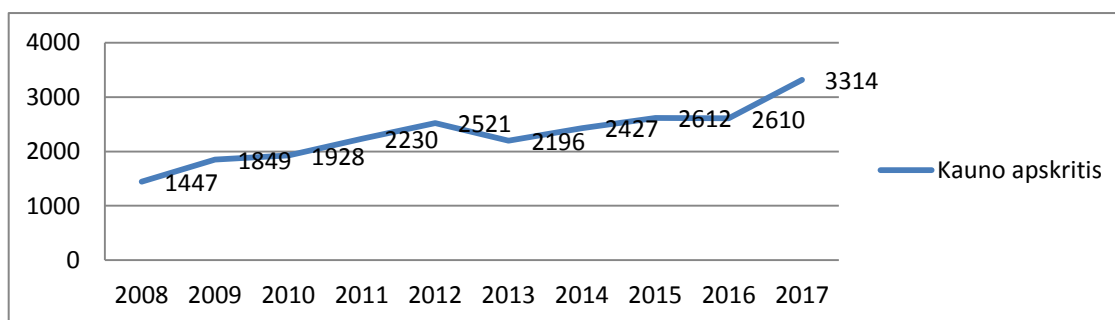
7 pav. **Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui Vilniaus apskrityje 2008-2017m.** (šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis)

Alytaus apskrityje 2008 metų pabaigoje tiesioginės užsienio investicijos sudarė 108 mln. EUR. 2017 metų pabaigoje jos sudarė 148,28 mln. EUR. Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui, 2008 metų pabaigoje buvo 646 EUR, 2017 metų pabaigoje – 1074 EUR. Galima teigti, kad nuo 2008 iki 2017 metų tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui, nuosekliai kilo. Visgi, 2009 metais pastebimas sumažėjęs tiesioginių užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui, srautas. 2009 metų sausio 1 d. LR Statistikos departamento duomenimis, pagrindiniai tarptautiniai investuotojai Alytaus apskrityje buvo iš Suomijos, Lenkijos ir Austrijos. Pagrindinės investavimo sritys – apdirbamoji gamyba, didmeninė ir mažmeninė prekyba. 8 paveikslėlyje matyti, kaip kito tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui Alytaus apskrityje.

8 pav. Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui Alytaus apskrityje 2008-2017 metais (šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis)

Kauno apskritis nuo 2008 iki 2017 metų taip pat pritraukė nemažai tiesioginių užsienio investicijų. 2008 metų pabaigoje tiesioginės užsienio investicijos Kauno apskrityje sudarė 923,69 mln. EUR, 2017 metų pabaigoje – 1866,04 mln. EUR. Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui 2008 metų pabaigoje buvo 1447 EUR, 2017 metų pabaigoje – 3314 EUR. Visą laikotarpį tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui, kilo, tik 2013 metais pastebimas nežymus sumažėjimas. 2008 metais pagrindiniai. 2009 metų sausio 1 dienos duomenimis, pagrindinės investuojančios šalys į Kauno apskritį buvo Suomija, Rusija, Danija, Estija, Jungtinės Valstijos. Daugiausia investuota į tokias sritis kaip apdirbamoji gamyba, nekilnojamojo turto veikla, finansinio tarpininkavimo veikla, didmeninė ir mažmeninė prekyba. 9 paveikslėlyje matyti tiesioginių užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui, kitimą Kauno apskrityje 2008-2017 metais.

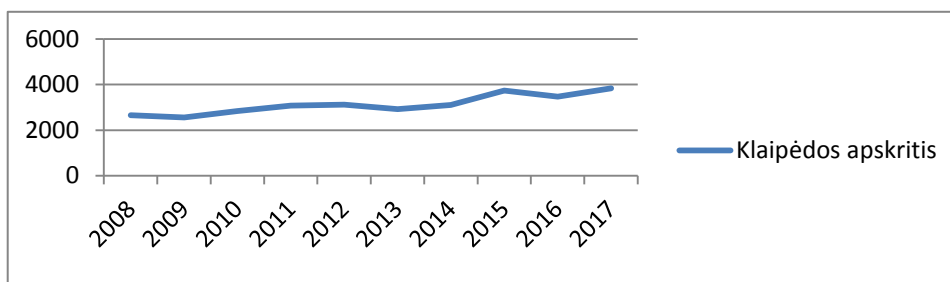

9 pav. Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui Kauno apskrityje 2008-2017 metais (šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis)

Klaipėdos apskrityje taip pat pastebimas tiesioginių užsienio investicijų didėjimas nuo 2008 iki 2017 metų. 2008 metais Klaipėdos apskrityje buvo sukaupta 943,96 mln. EUR tiesioginių užsienio investicijų, 2017 metais – 1218,67 mln. EUR. Tiesioginės užsienio

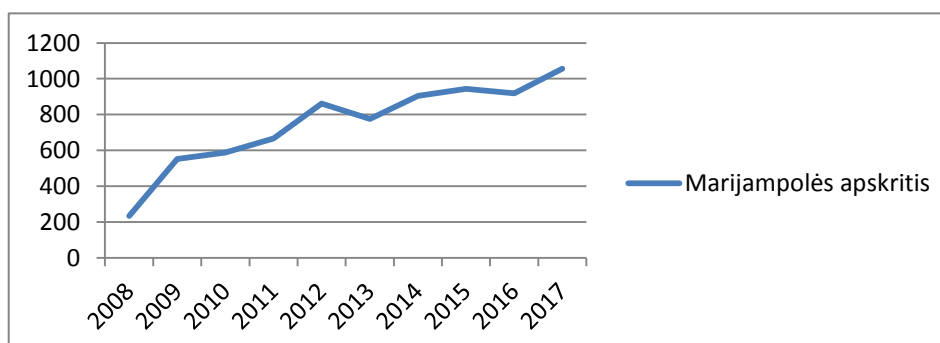

investicijos tiriamojo laikotarpio pradžioje vienam gyventojui sudarė 2658 EUR, tiriamojo laikotarpio pabaigoje – 3841 EUR. 2008 metais daugiausia Klaipėdos apskrityje investavo Kipro, Šveicarijos, Danijos, Vokietijos investuotojai. Daugiausia investuota į apdirbamąją gamybą, transportą ir sandėliavimą. 10 paveikslėlyje matyti, kaip kilo tiesioginių užsienio investicijų srantai vienam gyventojui Klaipėdos apskrityje 2008-2017 metais. 2009, 2013 ir 2016 metais pastebimas tiesioginių užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui, sumažėjimas.

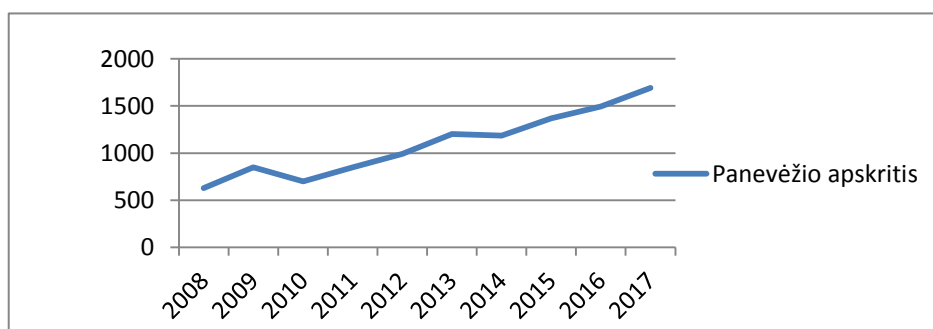
10 pav. Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui, Klaipėdos apskrityje 2008—2017 metais (šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis)

Marijampolės apskrityje tiriamuoju laikotarpiu koncentravosi palyginti nedideli tiesioginių užsienio investicijų srantai. 2008 metų pabaigoje tiesioginės užsienio investicijos sudarė 39,97 mln. EUR, 2017 metų pabaigoje – 149,33 mln. EUR. Tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui 2008 metais sudarė 235 EUR, 2017 metais – 1057 EUR. 2008 metais pagrindinės šalys investuojančios Marijampolės apskrityje buvo Vokietija, Ispanija, Estija, Norvegija. Pagrindinės sritys, kuriose investuota – apdirbamoji gamyba, didmeninė ir mažmeninė prekyba, nekilnojamojo turto veikla. 11 paveikslėlyje matyti, kaip buvo išsidėsčiusios tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui Marijampolės apskrityje 2008-2017 metais. 2013 ir 2016 metais pastebimas nežymus tiesioginių užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui, sumažėjimas.

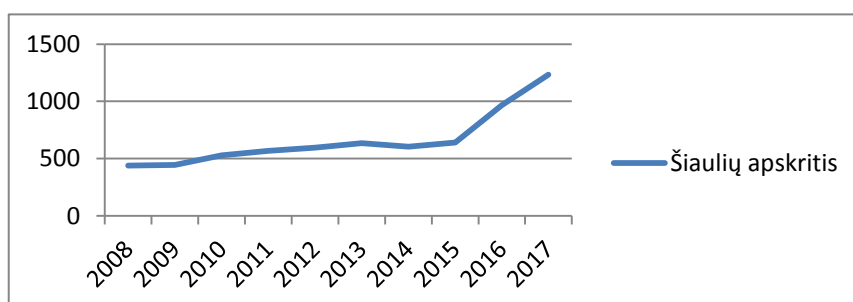
11 pav. **Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui, Marijampolės apskrityje 2008-2017 metais** (šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis)

Panevėžio apskrityje tiriamojo laikotarpio pradžioje tiesioginės užsienio investicijos sudarė 165,63 mln. EUR, tiriamojo laikotarpio pabaigoje – 370,1 mln. EUR. Tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui 2008 metais buvo 627 EUR, 2017 metais – 1692 EUR. Tiriamojo laikotarpio pradžioje pagrindinės šalys investuotojos Panevėžio apskrityje buvo Danija, Vokietija, Lenkija, Norvegija. 12 paveikslėlyje matyti tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui, Panevėžio apskrityje 2008-2017 metais.

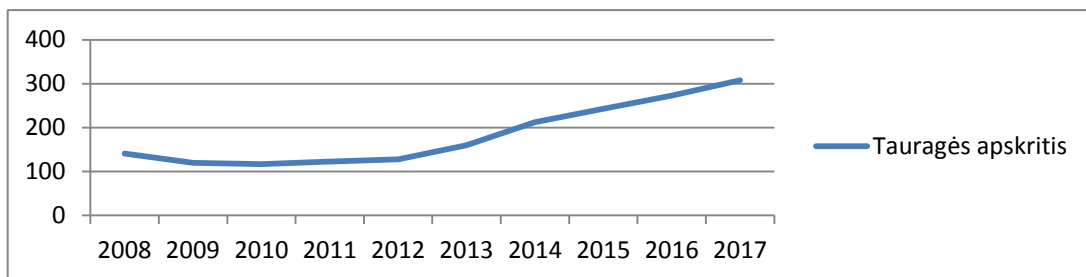
12 pav. **Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui, Panevėžio apskrityje 2008-2017 metais** (šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis)

Šiaulių apskrityje tiesioginės užsienio investicijos 2008 metais sudarė 141,97 mln. EUR, 2017 metais – 327,05 mln. EUR. Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui 2008 metais buvo 439 EUR, 2017 metais – 1232 EUR. Tiriamojo laikotarpio pradžioje pagrindinės šalys investuotojos Šiaulių apskrityje buvo Danija, Nyderlandai, Vokietija. Daugiausia investuota į apdirbamąją gamybą, žemės ūkį, medžioklę, miškininkystę ir žuvininkystę, statybos įmones. 13 paveikslėlyje matyti tiesioginės užsienio investicijos Šiaulių apskrityje 2008-2017 metais.

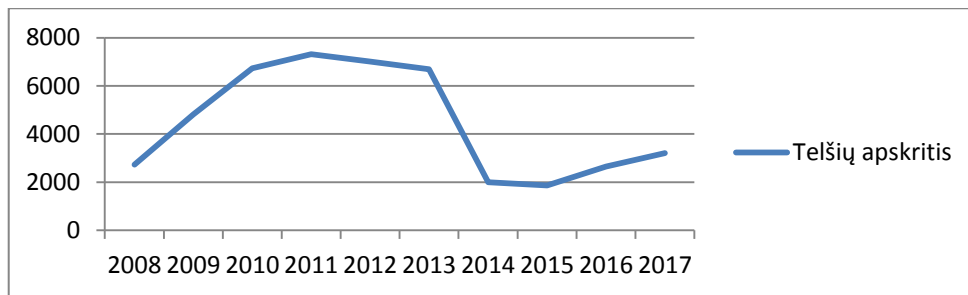
13 pav. **Tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui Šiaulių apskrityje 2008-2017 metais** (šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis)

Tauragės apskrityje tiek 2008 metais, tiek 2017 metais buvo sukaupta mažiausiai tiesioginių užsienio investicijų (16,48 mln. EUR 2008 metais ir 29,54 mln. EUR 2017 metais). Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui 2008 metais sudarė 141 EUR, 2017 metais – 308 EUR. Švedija ir Norvegija buvo pagrindinės šalys, investavusios Tauragės apskrityje. Daugiausia investuota į drabužių siuvimo ir odos dirbinių gamybos įmones, medienos ir medinių gaminių gamybos įmones. 14 paveikslėlyje pavaizduotos tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui Tauragės apskrityje 2008-2017 metais. Kaip matyti, nuo 2009 iki 2013 metų tiesioginių užsienio investicijų srautas vienam gyventojui nebuvo pakilime.

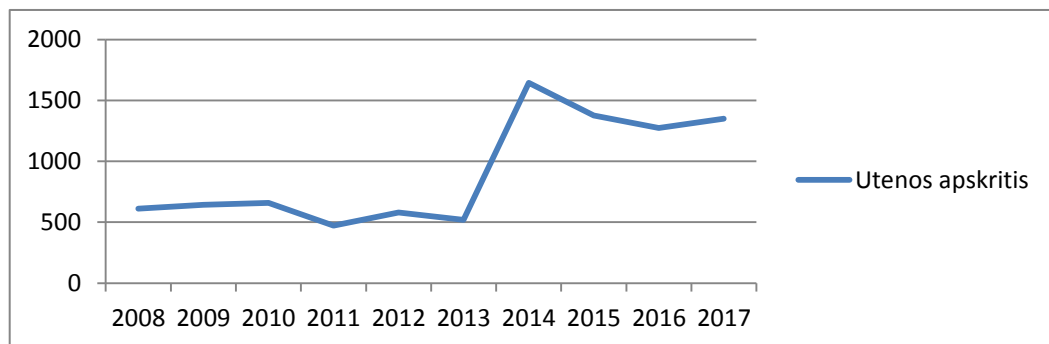
14 pav. **Tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui Tauragės apskrityje 2008-2017 metais** (šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis)

Telšių apskrityje tiriamojo laikotarpio pradžioje tiesioginės užsienio investicijos sudarė 437,47 mln. EUR, tiriamojo laikotarpio pabaigoje – 430,49 mln. EUR. Tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui Telšių apskrityje 2008 metais buvo 2725 EUR, 2017 metais – 3209 EUR. Nyderlandai ir Suomija 2009 metų sausio 1 dienos duomenimis buvo pagrindinės šalys investuotojos. Daugiausia investuota į rafinuotų naftos produktų gamybą, didmeninę ir mažmeninę prekybą. 15 paveikslėlyje pavaizduotos tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui Telšių apskrityje 2008-2017 metų laikotarpiu.

15 pav. Tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui Telšių apskrityje 2008-2017 metais (šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis)

Utenos apskrityje tiesioginės užsienio investicijos tiriamojo laikotarpio pradžioje sudarė 98,56 mln. EUR, tiriamojo laikotarpio pabaigoje – 174,87 mln. EUR. Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui Utenos apskrityje 2008 metais buvo 612 EUR, 2017 metais – 1349 EUR. Švedija, Danija ir Vokietija 2009 metų sausio 1 d. duomenimis buvo pagrindinės šalys, investavusios Utenos apskrityje. 16 paveikslėlyje pavaizduotos tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui Utenos apskrityje 2008-2017 metais.

16 pav. Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui Utenos apskrityje 2008-2017 metais (šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis)

Apibendrinant, tiesioginių užsienio investicijų srantai 2008-2017 metais daugiausia koncentruojasi Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos apskrityse. Tauragės, Marijampolės apskritys susiduria su mažesniu tiesioginių užsienio investicijų srautu. Tiriamuoju laikotarpiu tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui visuose Lietuvos regionuose išaugo. Net ir sparčiai mažėjant gyventojų skaičiui visuose Lietuvos apskrityse, tiesioginių užsienio investicijų apimtys, vertinamos mln. EUR, augo. Didžiausi tiesioginių užsienio

investicijų, tenkančių vienam gyventojui, kitimo šuoliai tiriamuoju laikotarpiu pastebėti Utenos ir Telšių regionuose.

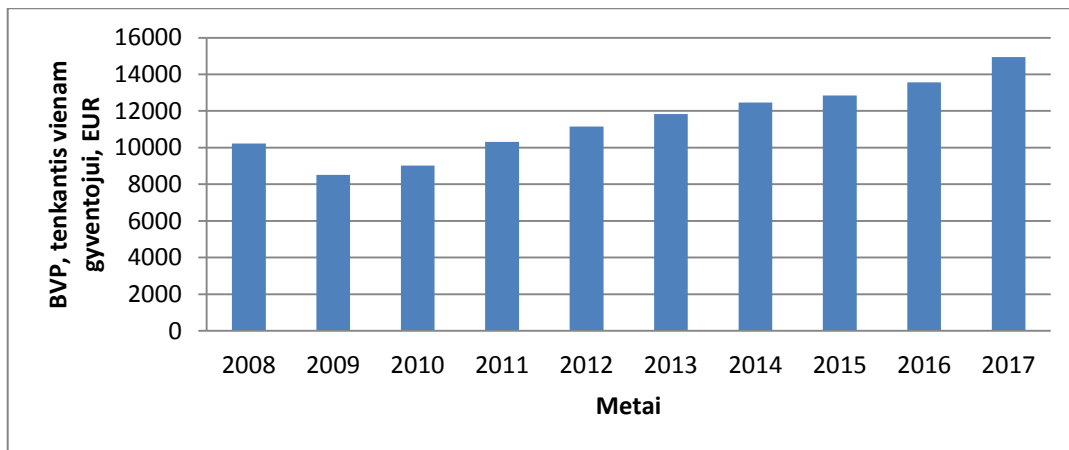
3.2. Veiksnių, lemiančių tiesiogines užsienio investicijas Lietuvos regionuose koreliacinė ir regresinė analizė

Tyrimo tikslui pasiekti, svarbu išnagrinėti ryšius tarp tiesioginių užsienio investicijų ir jas lemiančių veiksnių Lietuvos apskrityse. Šiame darbo poskyryje yra išnagrinėti ir pateikti tiesiogines užsienio investicijas lemiančių veiksnių rodikliai, atlikta koreliacinė ir tiesinė porinė regresinė analizė, nustatyti ryšiai tarp tiesioginių užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui (EUR) ir:

- BVB vienam gyventojui, lyginant su šalies vidurkiu (proc.) Lietuvos apskrityse;
- darbo užmokesčio Lietuvos apskrityse (EUR);
- aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų masto Lietuvos apskrityse (tūkst.);
- užimtų gyventojų masto Lietuvos apskrityse (tūkst.).

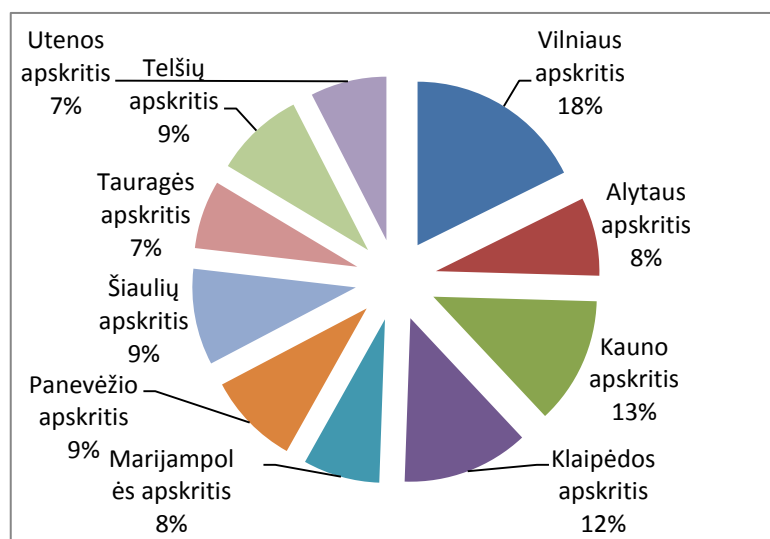
Mokslinėje literatūroje atskleidžiama, kad vienas iš veiksnių, lemiančių tiesiogines užsienio investicijas šalyje ir jos regionuose yra šalies ir regiono ekonominio išsivystymo lygis. Vienas iš rodiklių, apibūdinančių regiono ekonominį išsivystymą yra BVP rodiklis. BVP rodiklis dažnai parodo šalies ir jos atskirų regionų galimybes, taip pat tai yra rodiklis, atspindintis šalies ir jos regionų ekonominę raidą. Taigi, siekiant įvertinti, kaip BVP veikia tiesiogines užsienio investicijas Lietuvos regionuose, svarbu išsiaiškinti jų tarpusavio ryšį.

Pirmiausia, verta išsiaiškinti, kaip kito BVP, tenkantis vienam gyventojui Lietuvoje 2008 – 2017 metų laikotarpiu. Tiriamojo laikotarpio pradžioje 2008 metais BVP, tenkantis vienam gyventojui, Lietuvoje sudarė 10223 EUR. 2009 metais pastebėtas nežymus BVP, tenkančio vienam gyventojui, sumažėjimas iki 8516 EUR. Tikėtina, kad pasaulinė finansų krizė prisidėjo prie BVP, tenkančio vienam gyventojui, sumažėjimo 2009 metais. Nuo 2010 metų iki 2017 metų BVP vienam gyventojui nuosekliai kilo: nuo 9026 EUR 2010 metais iki 14945 2017 metais (žr. 17 pav.)

17 pav. **BVP, tenkantis vienam gyventojui Lietuvoje 2008-2017 metais** (šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis)

LR Statistikos departamento duomenys atskleidžia, kad Lietuvos apskrityse BVP, tenkantis vienam gyventojui yra pasiskirstęs netolygiai (žr. 18 pav.).

18 pav. **BVP, tenkančio vienam gyventojui, pasiskirstymas Lietuvos apskrityse 2017 metais** (šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis)

Kaip matyti 18 paveikslėlyje, daugiausia BVP, tenkančio vienam gyventojui, tiek 2008 metais, tiek ir 2017 metais, atitenka Vilniaus apskričiai. Vilniaus apskrityje, palyginti su šalies vidurkiu 2008 metais BVP, tenkantis vienam gyventojui sudarė 149 proc., 2017 metais -143 proc. Kauno apskrityje – 2008 metais sudarė 96,4 proc., 2017 metais sudarė 101,7 proc., lyginant su šalies vidurkiu. Klaipėdos apskrityje vienam gyventojui tenkantis BVP 2008 metais sudarė 103,5 proc., 2017 metais – 101,4 proc. Likusiose apskrityse 2008-2017 metų laikotarpiu BVP, tenkantis vienam gyventojui nesiekė šalies vidurkio. Mažiausiai BVP

vienam gyventojui, lyginant su šalies vidurkiu, teko Tauragės apskrčiai (2008 metais – 50,9 proc., 2017 metais – 54,7 proc.), Utenos apskrčiai (2008 metais – 81, 1 proc., 2017 metais – 61 proc.) ir Marijampolės apskrčiai (2008 metais – 62,4 proc., 2017 metais – 61,3 proc.). Tai parodo, kad pagal ekonominę išsivystymą tiriamuoju laikotarpiu Vilniaus apskritis, Kauno apskritis ir Klaipėdos apskritis yra pirmaujančios Lietuvoje. Mažiausiai ekonomiškai išsivysčiusios apskritys yra Tauragės, Utenos ir Marijampolės.

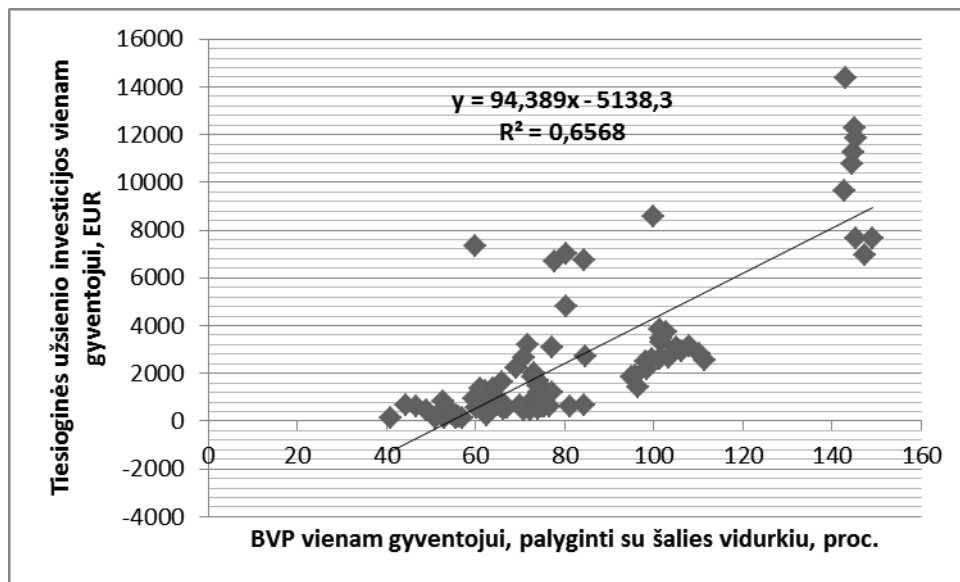
Nustatant ryšius tarp tiesioginių užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui Lietuvos apskrityse ir BVP, tenkančio vienam gyventojui Lietuvos apskrityse buvo atlikta koreliacinė analizė. Pirmasis nepriklausomas tyrimo kintamasis: X_1 – BVP vienam gyventojui, lyginant su šalies vidurkiu, proc.

4 lentelė. **BVP ir TUI koreliacija**

Nepriklausomas kintamasis (X_1)	Koreliacijos koeficientas (r_1)	Ryšys
Bendrasis vidaus produktas	0,810431199	Stiprus

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Koreliacinės analizės rezultatas, pateiktas 4 lentelėje, parodo, kad egzistuoja stiprus teigiamas ryšys tarp BVP, tenkančio vienam gyventojui Lietuvos apskrityse ir tiesioginių užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui Lietuvos apskrityse. Koreliacijos koeficientas r_1 yra 0,810431199. Galima teigti, kad didėjant BVP Lietuvos apskrityse, panašiai didėja ir tiesioginės užsienio investicijos Lietuvos apskrityse. Toliau darbe buvo atlikta tiesinė porinė regresinė analizė. Atliekant tiesinę porinę regresinę analizę buvo gauta tokia regresijos lygtis: $\underline{Y_1^{TUI} = 94389x_1 - 5138,3}$, determinacijos koeficientas : $R^2_1 = 0,6568$.

19 pav. TUI priklausomybė nuo BVP (šaltinis: sudaryta darbo autorės)

19 paveiksle pavaizduota tiesė Y_1 , apie kurią yra išsibarstę taškai. Y_1 tiesė yra kylanti į dešinę. Tai reiškia, kad BVP, tenkančio vienam gyventojui didėjimas lemia ir tiesioginių užsienio investicijų didėjimą. Remiantis tokiais duomenimis, galima prognozuoti, kad ateityje taip pat turėtų išlikti panaši situacija.

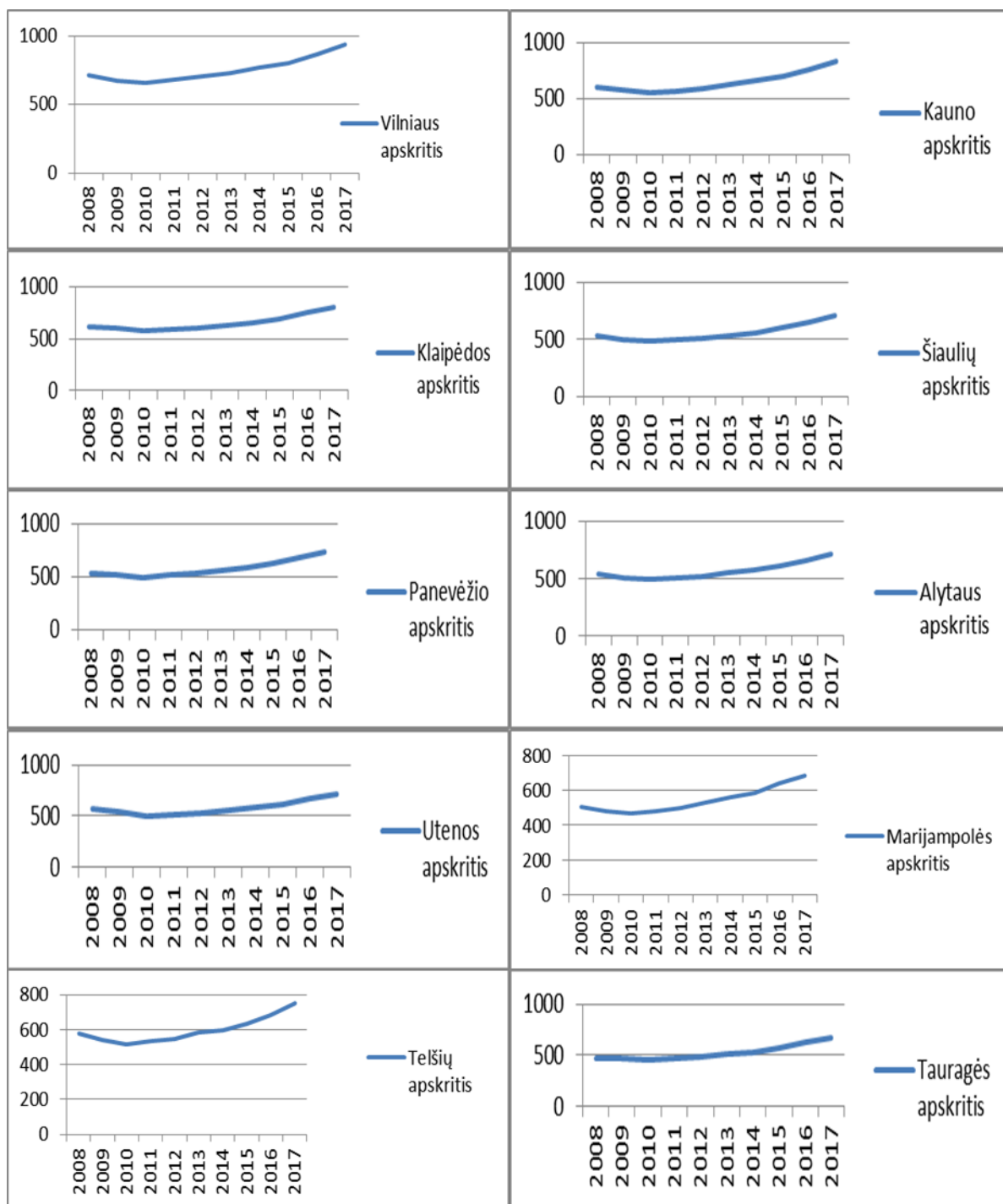
Apskaičiuoti koreliacijos koeficientas r_1 ir regresijos determinacijos koeficientas R_1^2 atskleidžia, kad ekonomikos išsivystymo lygis šalies regionuose yra svarbus veiksnys, skatinantis tiesiogines užsienio investicijas. Tyrimo rezultatai parodo, kad tikėtina, kad apskritys, kurios yra labiausiai ekonomiškai išsivysčiusios sugeba pritraukti daugiausiai tiesioginių užsienio investicijų. Ekonomiškai atsiliekantys regionai vis dar susiduria su mažesniu tiesioginių užsienio investicijų intensyvumu, tenkančiu vienam gyventojui.

Mokslinėje literatūroje išskiriamas dar vienas veiksnys, lemiantis tiesiogines užsienio investicijas į šalį ir jos regionus – darbo jėgos kaštai. Dauguma mokslininkų sutinka, kad tuose regionuose, kuriuose darbuotojams yra mokamas didesnis darbo užmokestis vyrauja patrauklesnė investicinė aplinka. Be to, darbuotojai, gaunantys užtektiną atlygį yra labiau linkę atsiduoti darbui ir kurti aukštesnę pridėtinę savo atliekamo darbo vertę. Atliekant tyrimą, darbo jėgos kaštus apimantis rodiklis pasirinktas vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis (EUR).

Žvelgiant į vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio situaciją Lietuvos apskrityse 2008-2017 metų laikotarpiu, galima teigti, kad atlyginimai visose Lietuvos apskrityse nuo 2008 metų iki 2017 metų nuosekliai kilo. 2008 metais didžiausias vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis buvo Vilniaus apskrityje 709,7 EUR, mažiausias – 474,1 EUR Tauragės apskrityje. 2017 metais taip pat didžiausias atlygis buvo Vilniaus apskrityje – 939,8 EUR,

mažiausias - 670,8 EUR Tauragės apskrityje. 20 paveiksle pavaizduota, kaip kito vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis kiekvienoje iš Lietuvos apskričių.

20 pav. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis Lietuvos apskrityse 2008-2017 metais (šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis)

Iš 20 paveikslo matyti, kad visose Lietuvos apskrityse vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis pakilo vertinant nuo 2008 metų iki 2017 metų. Vis dėl to, 2009 metais visose Lietuvos apskrityse darbo užmokestis nukrito ir buvo mažesnis nei 2008 metais. Tam įtakos

tikėtinai turėjo pasaulinė finansų krizė. Tik nuo 2013 metų visose Lietuvos apskrityse vidutiniai mėnesiniai bruto darbo užmokesčiai tapo didesni nei 2008 metais. Tai reiškia, kad nuo 2013 metų Lietuvos ekonomika pradėjo atsigauti.

Vilniaus apskrityje 2008 metais vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis sudarė 709,7 EUR. 2009 metais jis nukrito iki 675,4 EUR, 2010 metais iki 659,90 EUR ir jau 2013 metais pakilo iki 732,9 EUR. 2017 metais vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis Vilniaus apskrityje sudarė 939, EUR.

Alytaus apskrityje 2008 metais vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis sudarė 542,8 EUR. 2009 metais jis nukrito iki 508,6 EUR, žemiausias buvo 2010 metais – sudarė 490,10 EUR ir 2013 metais jau tapo didesnis nei 2008 metais -556,50 EUR. 2017 metais vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis Alytaus apskrityje sudarė 707,70 EUR.

Kauno apskrityje vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis buvo mažesnis nei Vilniaus apskrityje ir 2008 metais sudarė 597,1 EUR. Žemiausias jis buvo 2010 metais – 547,8 EUR. 2013 metais vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis tapo didesnis nei 2008 metais, pakilo iki 623,8 EUR.

Klaipėdos apskrityje 2008 metais vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis buvo antras pagal dydį Lietuvoje ir sudarė 612,10 EUR. Taip pat kaip ir aukščiau išvardintose apskrityse 2010 metais jis nukrito iki žemiausios ribos – 576 EUR ir tik 2013 metais buvo jau didesnis nei 2008 metais bei sudarė 628,7 EUR. 2017 metais vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis Lietuvoje sudarė 806,60 EUR ir buvo jau nebe antras, o trečias pagal dydį Lietuvoje.

Marijampolės apskrityje 2008 metais vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis buvo antras pagal mažumą Lietuvoje, sudarė 503,4 EUR. 2010 metais jis pasiekė žemiausią ribą iki 470 EUR ir 2013 metais jau buvo didesnis nei 2008 metais, sudarė 532,4 EUR. 2017 metais vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis buvo aukščiausias, sudarė 686,7 EUR.

Panevėžio apskrityje 2008 metais vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis sudarė 531,5 EUR. 2010 metais jis buvo žemiausias tiriamuoju laikotarpiu, sudarė 491,6 EUR. 2013 metais jis jau buvo didesnis nei 2008 metais, sudarė 555,9 EUR. 2017 vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis jau buvo 735,2 EUR.

Šiaulių apskrityje 2008 metais vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis buvo 5273 EUR. 2009 metais jis pradėjo kristi ir 2010 metais buvo mažiausias tiriamuoju laikotarpiu, sudarė 483,3 EUR, o nuo 2013 metų jau buvo didesnis nei 2008 metais, sudarė 537,2 EUR. 2017 metais vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis pasiekė 708,6 EUR.

Tauragės apskrityje tiriamuoju laikotarpiu vyrauja pats žemiausias vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis. 2008 metais jis sudarė 474,1 EUR, o nuo 2009 metų jis pradėjo

žemėti, mažiausias buvo 2010 metais ir sudarė tik 455,50 EUR. Nuo 2012 metų, pakilęs iki 480,6 EUR, 2017 metais pasiekė aukščiausią ribą – 670,8 EUR.

Telšių apskrityje 2008 metais vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis sudarė 580,5 EUR. 2009 metais jis nukrito ir tik 2013 metais pakilo iki didesnio nei 2008 metais bei sudarė 582,5 EUR. 2017 metais jis buvo aukščiausias tiriamuoju laikotarpiu ir sudarė 748,2 EUR.

Utenos apskrityje 2008 metais vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis sudarė 563,7 EUR. Nuo 2009 metų jis pradėjo žemėti ir 2010 metais buvo žemiausias, sudarė 505,3 EUR. Tik 2014 metais jau tapo aukštesnis nei 2008 metais, sudarė 581,4 EUR. 2017 metais vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis Lietuvoje sudarė 717,6 EUR.

Pateiktos darbo užmokesčio kitimo tendencijos Lietuvos apskrityse atskleidžia, kad potencialiems užsienio investuotojams mažiausi darbo jėgos kaštai tikėtini Tauragės apskrityje. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis 2017 metais Tauragės apskrityje buvo 28,64 proc. mažesnis nei Vilniaus apskrityje. Investuotojas, siekdamas kiek įmanoma sumažinti darbo kaštus ir taip gauti didesnę pelną turėtų orientotis į mažesnius regionus, nes juose jis galimai patirtų mažiausias išlaidas mokant atlyginimus savo potencialiems darbuotojams. Didžiausi darbo kaštai užsienio investuotojams tikėtini Vilniaus apskrityje. 2017 metais Vilniaus apskrityje darbo kaštai buvo 11,82 proc. didesni nei Kauno apskrityje ir 14,24 proc. didesni nei Klaipėdos apskrityje.

Siekiant nustatyti ryšį tarp tiesioginių užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui ir vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio 2008-2017 metų laikotarpiu, atlikta koreliacinė analizė. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis (EUR) – tai antrasis tyrimo kintamasis X_2 . Koreliacinės analizės rezultatai pateikti 5 lentelėje.

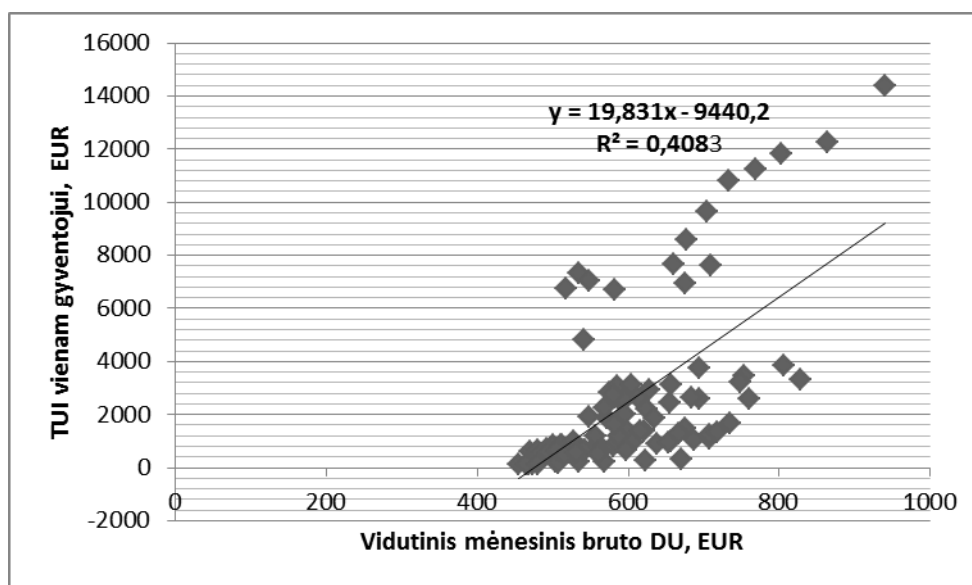
5 lentelė. **Vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio ir TUI koreliacija**

Nepriklausomas kintamasis (X_2)	Koreliacijos koeficientas (r_2)	Ryšys
Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis	0,638965992	Vidutinis

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Koreliacinės analizės rezultatai, pateikti 5 lentelėje parodo, kad ryšys tarp tiesioginių užsienio investicijų Lietuvos apskrityse ir darbo atlygio Lietuvos apskrityse nėra stiprus, tačiau vidutinis. Koreliacijos koeficientas r_2 yra 0,638965992. Tai reiškia, kad nebūtinai 2008-2017 metų laikotarpiu kylant vidutiniam mėnesiniam darbo užmokesčiui Lietuvos apskrityse kilo ir tiesioginės užsienio investicijos. Toliau darbe atlikta tiesinė porinė regresija, apimanti

visas Lietuvos apskritis 2008-2017 metais. Vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio ir tiesioginių užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui tiesinės porinės regresijos grafikas pateiktas 21 paveiksle.

21 pav. TUI priklausomybė nuo DU (šaltinis: sudaryta darbo autorės)

Atliekant tiesinę porinę regresinę analizę gauta lygtis $Y_2^{TUI} = 19,831x_2 - 9440,2$, determinacijos koeficientas : $R_2^2 = 0,4083$.

21 paveiksle matyti tiesė Y_2 . Tiesė yra kylanti, vadinasi vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis turi reikšmės tiesioginėms užsienio investicijoms Lietuvos apskrityse. Didėjant darbo užmokesčiui Lietuvos apskrityse didėja ir tiesioginės užsienio investicijos.

Kitas svarbus veiksnys, lemiantis tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą į Lietuvos regionus – kvalifikuotos darbo jėgos prieinamumas. Mokslinėje literatūroje aiškinama, kad kvalifikuota darbo jėga – išsilavinusi darbo jėga. Taigi, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis, trečiasis tyrimo kintamasis X_3 pasirinktas išsilavinusių asmenų mastas Lietuvos regionuose (tūkst.). LR Statistikos departamente pateikti duomenys : 25-64 metų amžiaus gyventojai, turintys aukštą išsilavinimą. Atitinkamai pagal apskritis surinkti 2008-2017 metų duomenys.

Daugiausia aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų 2008-2017 metų laikotarpiu koncentruojasi Vilniaus apskrityje. 2008 metais Vilniaus apskrityje jų buvo 179,4 tūkst., o 2017 metais jau 243,4 tūkst. Remiantis LR Statistikos departamento duomenimis, galima teigti, kad mažiausiai išsilavinusių žmonių tiriamuoju laikotarpiu gyvena Tauragės apskrityje. 2008 metais Tauragės apskrityje žmonių su aukštuoju išsilavinimu gyveno 9,2 tūkst., o 2017 metais – 12,6 tūkst. Galima sakyti, kad beveik visose apskrityse nuo 2008 metų iki 2017 metų

žmonių, turinčių aukštąjį išsilavinimą skaičius nuosekliai kilo, išskyrus Panevžio apskritį (2008 metais – 35,6 tūkst., 2017 metais – 34,1 tūkst.) ir Utenos apskritį (2008 metais – 24,4 tūkst., 2017 metais -20,9 tūkst.).

Siekiant nustatyti, kaip kintant išsilavinusių asmenų skaičiui Lietuvos apskrityse kinta tiesioginės užsienio investicijos Lietuvos apskrityse atlikta koreliacinė analizė. Koreliacinės analizės rezultatai pateikti 6 lentelėje.

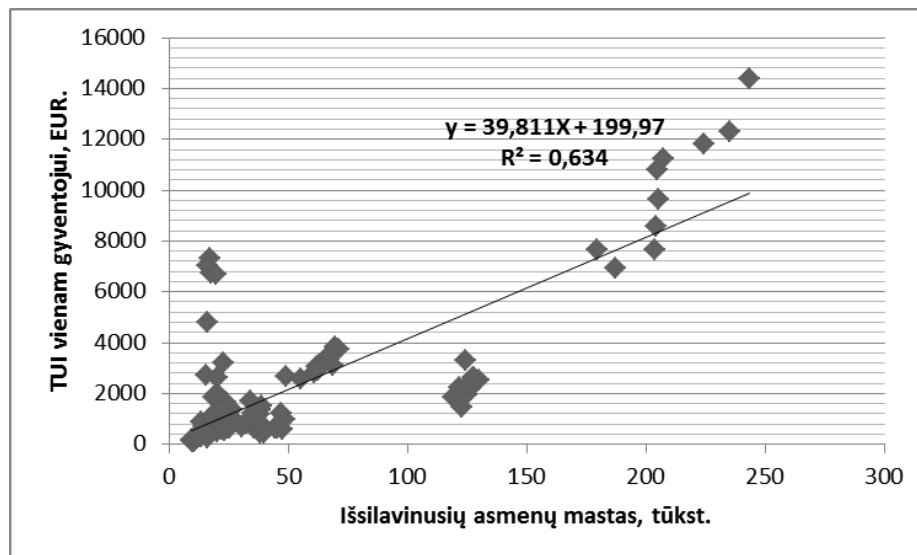
6 lentelė. **Išsilavinusių asmenų masto ir TUI koreliacija**

Nepriklausomas kintamasis (X_3)	Koreliacijos koeficientas (r_3)	Ryšys
Išsilavinusių asmenų mastas	0,796212096	Stiprus

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Koreliacinės analizės rezultatai, pateikti 6 lentelėje parodo, kad ryšys tarp tiesioginių užsienio investicijų Lietuvos apskrityse ir išsilavinusių asmenų masto Lietuvos apskrityse yra stiprus. Koreliacijos koeficientas r_3 yra 0,796212096. Tai reiškia, kad 2008 -2017 metų laikotarpiu Lietuvos apskrityse didėjant išsilavinusių asmenų mastui panašiai didėjo ir tiesioginės užsienio investicijos. Vadinasi, investuotojams, norintiems investuoti Lietuvoje, išsilavinusių asmenų mastas turi lemiamos reikšmės. Kuo apskrityje gyvena daugiau aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų, tuo apskritis turi didesnę potencialą pritraukti tiesioginius užsienio investuotojus, pasiūlant jiems savo kompetingas žinias bei įgūdžius. Vadinasi toks veiksnys kaip kvalifikuotos darbo jėgos prieinamumas Lietuvos apskrityse yra svarbesnis nei darbo kaštai tiesioginiams užsienio investuotojams, norintiems investuoti Lietuvos regionuose. Aukštos pridėtinės vertės darbuotojai yra vertinami užsienio investuotojų.

Toliau darbe atlikta tiesinė porinė regresija, apimanti visas Lietuvos apskritis 2008-2017 metais. Tiesinės porinės regresijos grafikas parodo, kaip išsilavinusių asmenų mastas Lietuvos apskrityse įtakoja tiesioginių užsienio investicijų pasiskirstymą Lietuvos apskrityse (žr. 22 pav.)

22 pav. TUI priklausomybė nuo išsilavinusių asmenų masto (šaltinis: sudaryta darbo autorės)

Atliekant tiesinę porinę regresinę analizę gauta lygtis $\underline{Y_3^{TUI} = 39,811x_3 + 199,97}$. Determinacijos koeficientas $R^2 = 0,634$.

Koreliacinę ir regresinę analizę atskleidžiantys ryšiai parodo, kad tos apskritys, kuriose vyrauja aukštos kvalifikacijos darbuotojų prieinamumas, išreiškiamas išsilavinusių asmenų mastu (tūkst.), tikėtinai yra patrauklesnės užsienio investuotojams ir sugeba pritraukti daugiau užsienio investicijų. Tos apskritys, kuriose gyvena mažiau išsilavinusių asmenų, vis dar susiduria su mažesniu investicijų intensyvumu, tenkančiu vienam gyventojui. Galima daryti išvadą, kad išsilavinusios darbo jėgos prieinamumas tiesioginiams užsienio investuotojams yra svarbesnis veiksnys, nei vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis. Toks regionas, kuriame darbo kaštai potencialiam investuotojui yra didesni, tačiau regionas geba pasiūlyti išsilavinusių darbo jėgą, kuri gali pasiūlyti savo žinias ir įgūdžius, investuotojo požiūriu yra patrauklesnis. Užsienio investuotojui tikėtinai yra svarbiau potencialaus darbuotojo žinios, kuriomis jis gali sukurti aukštą pridėtinę vertę turinti produktą, nei darbo kaštai, kuriuos jis gali patirti sumokėdamas atlygį darbuotojui, turinčiam aukštą kvalifikaciją.

Kitas mokslinėje literatūroje minimas veiksnys, lemiantis tiesiogines užsienio investicijas – darbo rinka, kuri darbo tyrime matuojama užimtų gyventojų mastu apskrityse (tūkst.). Šis rodiklis atskleidžia, kiek apskrityje yra gebančių dirbti ir kokia yra darbo jėgos pasiūla tam tikrame regione. Potencialiems užsienio investuotojams yra svarbu išsiaiškinti ne tik kiek regione yra išsilavinusių asmenų, tačiau kiek yra gebančių dirbti konkrečiame regione. Akivaizdu, kad užsienio įmonėms ne visuomet reikia tik aukštąjį išsilavinimą

turinčių asmenų, tačiau įvairių darbuotojų, atliekančių ne tik protinį, bet ir fizinį darbą. Taigi, tyrime yra išanalizuotas užimtumo lygis Lietuvos apskrityse 2008-2017 metais.

Ketvirtasis tyrimo kintamasis X_4 - užimtų gyventojų mastas Lietuvos apskrityse (tūkst.)

Atlikta koreliacinė analizė, apimanti tiesiogines užsienio investicijas, tenkančias vienam gyventojui (EUR) Lietuvos apskrityse ir užimtų gyventojų mastą Lietuvos apskrityse (tūkst.) atskleidžia, kad ryšys tarp šių kintamųjų yra stiprus. Koreliacinės analizės rezultatai pateikti 7 lentelėje.

7 lentelė. Užimtų gyventojų masto ir TUI koreliacija

Nepriklausomas kintamasis (x_4)	Koreliacijos koeficientas (r_4)	Ryšys
Užimtų gyventojų mastas	0,756563153	Stiprus

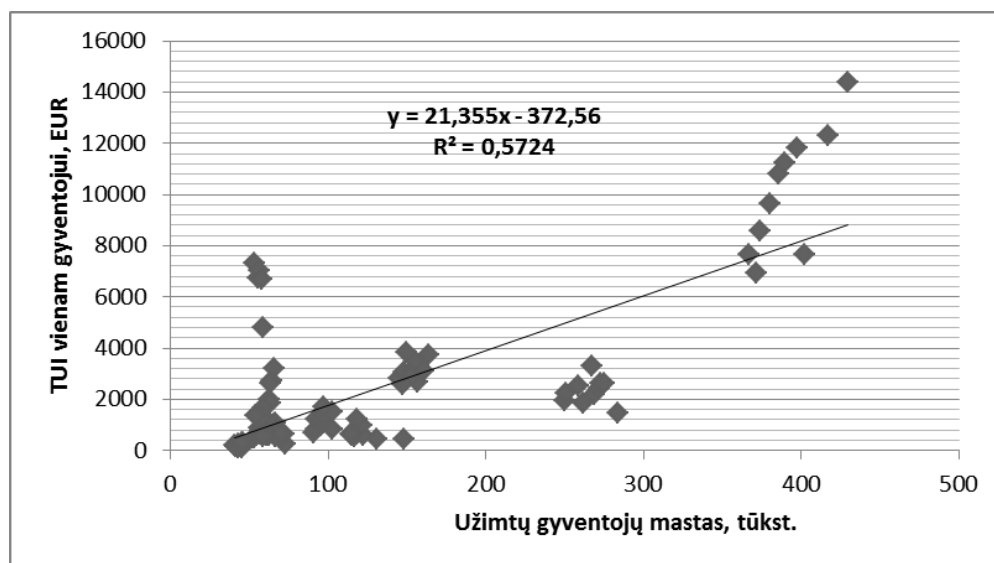
Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Toliau darbe atlikta tiesinė porinė regresija, taip pat apimanti visas Lietuvos apskritis 2008-2017 metais. Tiesinės porinės regresijos grafikas parodo, kaip užimtų gyventojų mastas (tūkst.) Lietuvos apskrityse įtakoja tiesioginių užsienio investicijų pasiskirstymą Lietuvos apskrityse.

Gauta tiesinės porinės regresijos lygtis: $Y_4^{TUI} = 21,355x_4 - 327,56$.

Determinacijos koeficientas – $R_4^2 = 0,5742$.

Kaip matyti 23 paveiksle, tiesinės porinės regresijos grafike, tiesė Y_4 yra kylanti aukštyn. Tai atskleidžia, kad didėjantis užimtų gyventojų mastas Lietuvos apskrityse įtakoja ir tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą.

23 pav. TUI priklausomybė nuo užimtų gyventojų masto (šaltinis: sudaryta darbo autorės)

Pateiktas grafikas (žr. 23 pav.) atskleidžia, kad didėjant užimtumui Lietuvos apskrityse, didėja ir tiesioginės užsienio investicijos. Tikėtina, kad tos apskritys, kuriose yra didesnis užimtų gyventojų mastas, pritraukia didesnius tiesioginių užsienio investicijų srautus. Didesnė darbo rinkos pasiūla turi lemiamos reikšmės pritraukiant tiesiogines užsienio investicijas. Tie regionai, kuriuose yra daugiau užimtų gyventojų, tikėtinai yra patrauklesni potencialiems tiesioginiams užsienio investuotojams. Užsienio investuotojui, renkantis regioną, kuriame investuoti svarbu žinoti, kiek regione yra gebančių dirbti.

8 lentelė. **Koreliacinės ir regresinės analizių rezultatai**

	BVP ir TUI	DUI ir TUI	Išsilavinusių žmonių mastas ir TUI	Užimti gyventojai ir TUI
Koreliacijos koef.	0,810431199	0,638965992	0,796212096	0,756563153
Determinacijos koef.	0,6568	0,4083	0,634	0,5742

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Koreliacinės ir regresinės analizių rezultatai atskleidžia, kad tikėtinai labiausiai tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą į Lietuvos regionus įtakoja regionų ekonominis išsivystymas. Didesnės Lietuvos apskritys, kuriose sukuriama didesnis BVP, tenkantis vienam gyventojui, pritraukia didesnes užsienio investicijas. Mažesni regionai vis dar susiduria su mažesniu tiesioginių užsienio investicijų intensyvumu. Antrasis pagal svarbumą veiksnys, įtakojantis tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą į Lietuvos regionus – kvalifikuotos darbo jėgos prieinamumas, išreiškiamas aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų mastu (tūkst.). Tie regionai, kuriuose gyvena daugiau žmonių, turinčių aukštąjį išsilavinimą, tikėtinai pritraukia ir daugiau užsienio investuotojų. Tarptautinėms kompanijoms yra svarbu turėti darbuotojų, kurie turėtų žinių ir gebėtų kvalifikuotai atlikti darbus bei taip prisidėtų prie įmonės pridėtinės vertės kūrimo. Labai panašiai, kaip ir kvalifikuotos darbo jėgos prieinamumas, darbo rinkos veiksnys taip pat įtakoja tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą į šalies regionus. Kuo daugiau regione užimtų gyventojų, tikėtina, kad tuo daugiau jame pritraukiama užsienio investicijų. Koreliacinės ir regresinės analizių rezultatai atskleidžia, kad užsienio investuotojams yra svarbu ne tik kiek yra išsilavinusių asmenų regione, tačiau koks yra bendras dirbančių asmenų mastas, kiek regione yra darbo jėgos, nes kompanijoms reikalingi visokie darbuotojai, ne tik gebantys dirbti protinį, tačiau ir fizinį darbą. Tyrimo hipotezė yra paneigiama, nes koreliacinės ir regresinės analizių rezultatai parodo, jog darbo kaštai mažiau įtakoja tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą į Lietuvos regionus nei kvalifikuotos darbo jėgos prieinamumas. Tikėtina, kad net ir didžiuosiuose

Lietuvos regionuose, kur darbo kaštai yra didžiausi, užsienio investicijos turėtų ir toliau augti, kaip ir nuo 2008 metų iki 2017 metų. Užsienio investuotojams yra svarbiau turėti protingų ir išsilavinusių žmonių, už kurių žinias ir įgūdžius jie sutiktų patirti didesnius darbo kaštus. Atliktas tyrimas atskleidžia, kad darbo kaštai iš visų veiksnių, lemiančių tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą, mažiausiai turi įtakos ir svarbos investuotojų sprendimams.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Išvados

1. Mokslinė literatūra atskleidžia, kad tiesioginės užsienio investicijos yra žmonių ir organizacijų iš vienos šalies į kitų šalių įmones, nuosavybę ar kitą turtą investuojami pinigai, siekiant sukurti ilgalaikį bendradarbiavimą tarp investuojančios šalies ir investicijas priimančios šalies. Tiesioginės užsienio investicijos apibūdinamos kaip pagrindinis veiksnys, skatinantis tarptautinę ekonomikos integraciją.

2. Įvertinus teigiamą ir neigiamą tiesioginių užsienio investicijų įtaką šalies ekonomikai, tikėtina, kad neigiamas tiesioginių užsienio investicijų poveikis labiausiai jaučiamas investicijas priimančių šalių vietiniams verslams dėl galimybės juos išstumti iš rinkos ir galimo kvalifikuotos darbo jėgos praradimo. Priklausomybė nuo tiesioginių užsienio investicijų besivystančiose šalyse taip pat atskleidžiama kaip neigiamas tiesioginių užsienio investicijų poveikis. Teigiami tiesioginių užsienio investicijų poveikiai šalių ekonomikoms mokslininkų darbuose dažniausiai minimi šie: a) užsienio investicijas priimančių šalių BVP didėjimas; b) vidutinio darbo našumo didėjimas.

3. Išnagrinėta mokslinė literatūra atskleidžia, kad tiesioginių užsienio investicijų pritraukimui į šalį dažniausiai įtaką daro šalies ekonominio išsivystymo veiksnys. Taip pat siekiant pritraukti tiesiogines užsienio investicijas yra svarbūs politiniai, teisiniai ir instituciniai veiksniai, kvalifikuotos darbo jėgos prieinamumas šalyje. Korupcijos lygis šalyje, kultūriniai, infrastruktūros veiksniai taip pat yra priskiriami prie veiksnių, lemiančių tiesiogines užsienio investicijas.

4. Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą į šalies regionus lemia tokie veiksniai kaip regionų gyventojų išsilavinimas, darbo jėgos kaštai. Tarptautinėms kompanijoms, renkantis regioną, kuriame investuoti įtaką daro mokestinės lengvatos, apskričių sukuriamas BVP ir užimtumo lygis apskrityse.

5. Atlikta tiesioginių užsienio investicijų dinaminė analizė atskleidžia, kad 2008-2017 metų laikotarpiu tiesioginių užsienio investicijų srautai daugiausia koncentruojasi Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos apskrityse. Tauragės, Marijampolės apskritys susiduria su mažesniu tiesioginių užsienio investicijų srautu.

6. Tiriamuoju laikotarpiu tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui visuose Lietuvos regionuose išaugo. Net ir sparčiai mažėjant gyventojų skaičiui visuose Lietuvos apskrityse, tiesioginių užsienio investicijų apimtys, vertinamos mln. EUR, augo. Didžiausi tiesioginių užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui, kitimo šuoliai tiriamuoju laikotarpiu pastebėti Utenos ir Telšių regionuose.

7. Koreliacinės ir regresinės analizių rezultatai atskleidžia, kad labiausiai tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą į Lietuvos regionus įtakoja regionų ekonominis išsivystymas. Didesnės Lietuvos apskritys, kuriose sukuriamas didesnis BVP, tenkantis vienam gyventojui, pritraukia daugiau tiesioginių užsienio investicijų.

8. Antrasis pagal svarbumą veiksnys, įtakojantis tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą į Lietuvos regionus – kvalifikuotos darbo jėgos prieinamumas, išreiškiamas aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų mastu (tūkst.). Tie regionai, kuriuose gyvena daugiau žmonių, turinčių aukštąjį išsilavinimą, pritraukia daugiau užsienio investuotojų.

9. Nustatytas stiprus, reikšmingas ryšys tarp darbo rinkos veiksnio ir tiesioginių užsienio investicijų Lietuvos regionuose. Užsienio investuotojams yra svarbu ne tik kiek yra išsilavinusių asmenų regione, tačiau koks yra bendras dirbančių asmenų mastas, kokia yra darbo jėgos pasiūla. Tuose regionuose, kuriuose užimtų gyventojų mastas yra didesnis, tiesioginių užsienio investicijų intensyvumas taip pat yra didesnis.

10. Koreliacinės ir regresinės analizių rezultatai paneigia išsikeltą tyrimo hipotezę, jog darbo kaštai labiau įtakoja tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą į Lietuvos regionus nei kvalifikuotos darbo jėgos prieinamumas. Užsienio investuotojai daugiau investuoja į tuos regionus, kuriose darbo jėgos kaštai yra didesni ir regionas geba pasiūlyti kompetentingus išsilavinusius darbuotojus.

Pasiūlymai

1. Lietuvos Vyriausybei dirbti ties regionų išsivystymo netolygumų mažinimu, siekiant pritraukti užsienio universitetų absolventus į ypač į mažesnius Lietuvos regionus. Tam, kad jauni išsilavinę žmonės norėtų dirbti mažesniuose Lietuvos regionuose, svarbu užtikrinti jiems reikalingą infrastruktūrą, suteikti lengvatas įsikūrimui.

2. Atsižvelgiant į atlikto tyrimo rezultatus, atskleidžiančius, kad kvalifikuotos darbo jėgos prieinamumas yra svarbus veiksnys, lemiantis tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą, siūloma mažinti vidutinio darbo užmokesčio skirtumus tarp regionų. Aukštąjį išsilavinimą įgijusių asmenų pritraukimui į mažesnius Lietuvos regionus svarbu užtikrinti atlygį, kokį jie galėtų gauti didžiosiose Lietuvos apskrityse.

3. Imtis vietos savivaldybių biudžetų formavimo pertvarkymo, kad jie būtų sudaromi ne tik iš gyventojų pajamų mokesčių, bet ir iš pelno mokesčių. Tokiu būdu mažesnių savivaldybių biudžetai galėtų daugiau lėšų skirti kvalifikuotos darbo jėgos pritraukimui į regionus.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Alecsandru S. V., Raluca D. A. (2015). A Regional Level Hierarchy of the Main Foreign Direct Investments' Determinants – Empirical Study, the Case of Romanian Manufacturing Sector. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, Vol.181, No. 11, p. 321-330. doi: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.894>.
2. Amendolagine V., F. Presbitero A., Rabellotti R., Sanfilippo M. (2019). Local sourcing in developing countries: The role of oreign direct investments and global value chains. *World Development*, Vol. 113, p. 73-88. doi: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2018.08.010>.
3. Antoniadis N., Haan P. (2019). Government capabilities as drivers of performance: path to prosperity. *Heliyon*, Vol. 5, No. 2, p. 1-18. doi: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2019.e01180>.
4. Bendrasis vidaus produktas pagal apskritis 2017 m. *Informacinis pranešimas, 2018m. gruodžio 14d.* Vilnius: Lietuvos statistikos departamentas. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=6012573> (žiūrėta 2019-11-02).
5. Boghean C., State M. (2015). The Relation between Foreign Direct Investments (FDI) and Labour Productivity in the European Union Countries. *Procedia Economics and Finance*, Vol. 32., p. 278-285. doi: [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)01392-1](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)01392-1).
6. Buidovaitė S., Šiaunytė K. (2011). Darbo jėgos ir užimtumo skirtumų Lietuvos regionuose 2006-2010 metais analizė ir perspektyvos / Silvija Buidovaitė, Kristina Šiaunytė. *Ekonomikos ir vadybos aktualijos*, p.153-164.
7. Cambridge Dictionary. Cambridge University Press. Prieiga per internetą: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/> (žiūrėta: 2019-10-03).
8. Čekavičius V., Murauskas G. (2014). Taikomoji regresinė analizė socialiniuose tyrimuose. *Vilniaus universiteto leidykla*. Prieiga per internetą: <http://www.statistika.mif.vu.lt/wp-content/uploads/2014/04/regresine-analize.pdf> (žiūrėta: 2019-12-06).
9. Danilevičienė I., Lukšytė V. (2017). Tiesioginių užsienio investicijų įtakos šalies ekonomikos konkurencingumui vertinimas. *Mokslas - Lietuvos ateitis : Verslas XXI amžiuje*, Vol. 9, Nr. 2, p. 183-196. doi: 10.3846/mla.2017.1017.
10. Darbo užmokestis apskrityse ir savivaldybėse. *Informacinis pranešimas, 2018m. rugsėjo 3 d.* Vilnius: Lietuvos statistikos departamentas. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/naujienos?articleId=5821658> (žiūrėta 2019-11-02).

11. Davletshin E., Kotenkova S., Vladimir E. (2015). Quantitative and Qualitative Analysis of Foreign Direct Investments in Developed and Developing Countries. *Procedia Economics and Finance*, Vol. 32, p. 256-263. doi: [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)01389-1](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)01389-1).
12. Demantjeva J. (2011). Tiesioginių užsienio investicijų poveikis žinių visuomenės kūrimui darnaus vystymosi kontekste. *Vadybos mokslas ir studijos - kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai*, Nr. 1 (25), p. 87-94.
13. Dunning J. H, Lundan S. M. (2008). *Multinational Enterprises and the Global Economy*. 2nd ed. Edward Elgar Publishing Limited.
14. Ershova I., Posokhov A. (2016). Comparative Analyze of Infrastructure in Developed Countries. *Procedia Economics and Finance*, Vol. 39, p. 815-819. doi: [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(16\)30258-1](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(16)30258-1).
15. Ershova N. (2017). Investment climate in Russia and challenges for foreign business: The case of Japanese companies. *Journal of Eurasian Studies*, Vol. 8, No. 2, p. 151-160. doi: <https://doi.org/10.1016/j.euras.2017.03.001>.
16. Gaspariene L. (2015). The Analysis of Investment Enviroment and Foreign Direct Investment Prognostication: Lithuanian Case. *Economics and Business*, No. 27, p. 12-17. doi: 10.1515/eb-2015-0002.
17. Gyventojų užimtumas ir nedarbas. Vilnius: Lietuvos statistikos departamentas. Prieiga per internetą: https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/3329771/Gyventoju_uzimtumas_ir_nedarbas.pdf (žiūrėta 2019-11-02).
18. Griebeler M.C., Wagner E.M., (2019). A signaling model of foreign direct investment attraction. *Economia*, Vol.18, No. 13, p. 73-88. doi: <https://doi.org/10.1016/j.econ.2017.04.001>.
19. Gudaitytė N., Batutytė K., Žalienė I. (2009). Lietuvos regionų skirtumai ES struktūrinių fondų paramos kontekste. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, Nr. 2 (23), p. 211-218.
20. Huyen H., (2015). Determinant of the Factors Affecting Foreign Direct investment (FDI) Flow to Thanh Hoa Province in Vietnam. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Vol. 172, No. 27, p. 26-33. doi: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.331>.
21. Iloie R. E. (2015). Connections between FDI, Corruption Index and Country Risk Assessments in Central and Eastern Europe. *Procedia Economics and Finance*, Vol. 32, p. 626-633. doi: [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)01442-2](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)01442-2).
22. International Monetary Fund. The rise of phantom investmens. *Finance and Development*, September 2019. Prieiga per internetą:

<https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2019/09/pdf/the-rise-of-phantom-FDI-in-tax-havens-damgaard.pdf> (žiūrėta 2019-10-04).

23. Jadhav P. (2012). Determinants of foreign direct investment in BRICS economies: Analysis of economic, institutional and political factor. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Vol. 37, p. 5-14. doi: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.03.270>.
24. Laffineur C., Gazaniol A. (2019). Foreign direct investment and wage dispersion: Evidence from French employer-employee data. *International Economics*, Vol. 157, p. 203-226. doi: <https://doi.org/10.1016/j.inteco.2018.12.001>.
25. Likitwongkajon N., Withessonthi C. (2020). Do foreign investments increase firm value and firm performance? Evidence from Japan. *Research in International Business and Finance*, Vol. 51, p. 1-19. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2019.101099>.
26. Lukoševičiūtė G., Martinkutė-Kaulienė R. (2016). Tiesioginių užsienio investicijų įtakos Baltijos šalių ekonominei raidai vertinimas. *Mokslas - Lietuvos ateitis*, Vol. 8, Nr. 2, p. 212-220. doi: 10.3846/mla.2016.897.
27. Mahbub T., Jongwanich J. (2019). Determinants of foreign direct investment (FDI) in the power sector: A case study of Bangladesh. *Energy Strategy Reviews*, Vol. 24, p. 178-192. doi: <https://doi.org/10.1016/j.esr.2019.03.001>
28. Melėnaitė D., Remeikienė R. (2016). The Assessment of the impact of foreign direct investment on Lithuanian's competitiveness. *Vadyba*, Vol. 1, No. 28, p. 15-24.
29. Naulickaitė J., Solnyšnikienė J. (2016). Tiesioginių užsienio investicijų plėtros sąlygos globalizacijos procesų kontekste. *Mokslas - Lietuvos ateitis*, Vol. 8, Nr. 2, p. 242-253. doi: 10.3846/mla.2015.898.
30. OECD. *Benchmark Definition of Foreign Direct Investment, 2008*. Prieiga per internetą: <https://www.oecd.org/daf/inv/investmentstatisticsandanalysis/40193734.pdf> (žiūrėta 2019-10-03).
31. Padgureckienė A. (2015). Inovacijų, mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros reikšmė šalies konkurencingumui. *Mokslas ir edukaciniai procesai*, Nr. 2(21), p. 45-52.
32. Pekarsienė I., Laskienė D. (2012). Užsienio investicijų sąsajų su ekonominiais lūkesčiais vertinimas Lietuvoje. *Economics and Management*, Vol. 17, Nr. 4, p.1390-1396. doi: 10.5755/j01.em.17.4.3005.
33. Pekarsiene I., Susniene R. (2015). Features of Foreign Direct Investment in the Context of Globalization. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Vol. 213, p. 204-210. doi: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.11.427>.
34. Reichborn-Kjennerud K. , González-Díaz B., Bracci E., Carrington T., Hathaway J., Jeppesen K.K., Steccolini I. (2019). Sais work against corruption in Scandinavian, South-

- European and African countries: An institutional analysis. *The British Accounting Review*, Vol. 51, No. 5, p. 1-6. doi: <https://doi.org/10.1016/j.bar.2019.100842>.
35. Sakalauskaitė R., Miškinis A. (2014). Tiesioginių užsienio investicijų Lietuvoje pritraukimo veiksniai. *Taikomoji ekonomika : sisteminiai tyrimai*. Kaunas : Vytauto Didžiojo universitetas, Vol. 8, Nr. 1, p. 31-49. doi: 10.7220/AESR.1822.7996.2014.8.1.2.
36. Stankaitytė A., Piktūrnaitė I. (2010). Tiesioginių užsienio investicijų pasiskirstymas Lietuvos regionuose. *Ekonomikos ir vadybos aktualijos*, p. 98-105.
37. Stankevičienė J., Lakštutienė A. (2012). Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą lemiančių veiksnių ir jų kitimo tendencijų tyrimas Baltijos šalyse. *Vadybos mokslas ir studijos - kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai*, Vol. 33, Nr. 4, p. 69-79.
38. Strat V. A., Paul A. M., Davidescu A. (2015). FDI and The Unemployment - A Causality Analysis for the Latest EU Members. *Procedia Economics and Finance*, Vol. 23, p. 635-643. doi: [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)00448-7](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)00448-7).
39. Szkorupova S. (2015). Relationship between Foreign Direct Investment and Domestic Investment in Selected Countries of Central and Eastern Europe. *Procedia Economics and Finance*. Vol. 23, p. 1017-1022. doi: [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)00350-0](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)00350-0).
40. Šabasevičienė V., Grybaitė V. (2014). Main foreign direct investment factors as precondition of sustainable entrepreneurship: evidence from Lithuania, Central and Eastern Europe. *Entrepreneurship and sustainability issues*, Vol. 1(4), p.230-238. doi: 10.9770/jesi.2014.1.4(5).
41. Tauraitė V. (2017). Tarptautinių kompanijų pasitraukimas iš Lietuvos: problematika ir alternatyvūs problemos sprendimo būdai. *Mokslas: Lietuvos Ateitis*, Vol. 9 (2), p. 230-242. doi: 10.3846/mla.2017.1016
42. Tiesioginės užsienio investicijos apskrityse ir savivaldybėse 2018 m. *Informacinis pranešimas, 2019 m. spalio 25 d.* Vilnius: Lietuvos statistikos departamentas. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?eventId=189065#> (žiūrėta 2019-11-02).
43. Tiesioginiai investuotojai laikotarpio pabaigoje. Rodiklių duomenų bazė. Vilnius: Lietuvos statistikos departamentas. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?indicator=S7R106#/> (žiūrėta: 2019-11-02).
44. Zigmantavičiūtė E., Miečinskienė A. (2015). Analysis of Lithuanian direct investment into European Union countries. *Mokslas: Lietuvos Ateitis*, Vol. 7, Nr.2, p.172-178. doi: 10.3846/mla.2015.741.

**FACTORS OF ATTRACTING FOREIGN DIRECT INVESTMENT TO
LITHUANIAN REGIONS**

Greta ASTRAUSKIENĖ

Paper of the Master's degree

Master's Program Business economics Studies

Vilnius University, Faculty of Economics and Business Administration,

Department of Economic Policy

Supervisor – Assoc. Prof. G. Dzemydaitė

Vilnius, 2019

SUMMARY

57 pages, 23 pictures, 8 tables, 43 references.

The main purpose of this master thesis is to estimate the factors determining the attraction of foreign direct investment to the regions of Lithuania. In order to achieve the purpose of the work, the following tasks are formulated: 1) according to the research, to analyze the concept of foreign direct investment and the positive and negative impact of foreign direct investments on the national economy; 2) to compose a research methodology for the study of attracting foreign direct investment to Lithuanian regions; 3) to present dynamics of foreign direct investment in Lithuania by administrative territories; 4) to estimate the importance of foreign direct investment factors in the distribution of foreign direct investment in Lithuanian regions.

The work consists of three main parts. The first part of the thesis evaluates the theoretical aspects of foreign direct investment attraction. The second part of the thesis presents the research hypothesis and the research variables, describes the research methods that were used in the research. The third part of the thesis is devoted to evaluate the factors determining the distribution of foreign direct investment in Lithuanian regions and to analyze the results of the research.

The following research methods are used for the purpose of the work: analysis of scientific literature and synthesis of main ideas, data systematization, generalization, dynamic analysis, data grouping and processing, correlation analysis, regression analysis, graphical representation of data.

The results of the correlation and regression analysis reveal that the economic development of the regions influences the attraction of foreign direct investment to the regions of Lithuania. Larger Lithuanian counties with higher GDP per capita are able to attract more foreign direct investment. The second most important factor influencing the attraction of foreign direct investment into Lithuanian regions is the availability of qualified labor force. Regions which are highly occupied by educated people has higher foreign direct investment flows. The results of the research show that not only the number of educated persons in the region is important for foreign investors, but also the size of the employment and the labor supply. The results of correlation and regression analyzes disprove the research hypothesis that labor costs have a greater impact on attracting foreign direct investment to Lithuanian regions than the availability of qualified labor. Foreign investors are investing more in regions where labor costs are higher and the region is able to offer competent educated potential employees.

Based on the results of the study conducted, is proposed to the Government of Lithuania to work on the reduction of regional disparities in order to attract foreign university graduates to especially smaller regions of Lithuania. It is also proposed to reduce the average wage gaps between regions. In order to attract higher education graduates to smaller regions of Lithuania, it is important to ensure the reward that they could receive in the major Lithuanian counties.